

BUTLLETÍ OFICIAL DEL PARLAMENT DE CATALUNYA

XI legislatura · segon període · número 190 · dimecres 20 de juliol de 2016

TAULA DE CONTINGUT

4. Informació

4.40. Acords, resolucions i comunicacions dels òrgans del Parlament

Informe de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent

260-00001/11

Informe i conclusions de la Comissió

3

Aquesta publicació és impresa en paper ecològic (definició europea ECF), en compliment del que estableix la Resolució 124/III del Parlament, sobre la utilització del paper reciclat en el Parlament i en els departaments de la Generalitat, adoptada el 30 d'abril de 1990.

Els documents publicats en el *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya* (BOPC) són una reproducció fidel dels documents originals entrats al Registre.

La numeració del BOPC no està necessàriament vinculada a una sola data.

Imprès al Parlament

ISSN: 0213-7798

DL: B-20.066-1980

www.parlament.cat

4. Informació

4.40. Acords, resolucions i comunicacions dels òrgans del Parlament

Informe de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent

260-00001/11

INFORME I CONCLUSIONS DE LA COMISSIÓ

A la Mesa del Parlament

La Comissió d'Estudi del Procés Constituent, en les sessions tingudes els dies 18 i 19 de juliol de 2016, d'acord amb l'article 65.3 del Reglament del Parlament, ha aprovat l'informe i les conclusions següents:

Informe i conclusions de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent (tram. 260-00001/11)

I. Informe

1. Creació de la Comissió
2. Àmbits de treball de la Comissió
3. Constitució de la Comissió
4. Compareixences acordades
5. Compareixences tingudes
6. Propostes de conclusions presentades pels grups parlamentaris

II. Conclusions

I. INFORME

1. Creació de la Comissió

El Ple del Parlament, en la sessió tinguda el dia 20 de gener de 2016, va adoptar la Resolució 5/XI del Parlament de Catalunya, de creació de comissions parlamentàries (BOPC 42, 3), per mitjà de la qual es va crear, entre d'altres, la Comissió d'Estudi del Procés Constituent (CEPC).

2. Àmbits de treball de la Comissió

Els àmbits de treball de la Comissió que determina l'acord de creació són els següents:

- Caràcters i principis marc d'un procés constituent a Catalunya.
- Identificació de les reformes de canvi social, polític i nacional que han de configurar un procés constituent a Catalunya.
- Anàlisi de les diverses modalitats d'estructura d'estat i llur expressió constitucional: drets i deures, principis i garanties constitucionals, formes de participació ciutadana, model socioeconòmic i ambiental, i formes d'estat.
- Anàlisi d'experiències comparades de processos constituents i mecanismes d'implicació, protagonisme i participació ciutadanes en el procés constituent.

3. Constitució de la Comissió

La Comissió es va constituir el dia 28 de gener de 2016. La diputada Muriel Casals i Couturier fou ratificada com a presidenta de la Comissió, la diputada Gabriela Serra Frediani en fou elegida vicepresidenta i el diputat Albano Dante Fachin Pozzi en fou elegit secretari.

En la sessió tinguda el dia 8 de març de 2016, fou ratificat com a president de la Comissió el diputat Lluís Llach i Grande, per a proveir la vacant causada per la defunció de la diputada Muriel Casals i Couturier.

El lletrat Antoni Bayona i Rocamora ha assessorat la Comissió sobre les qüestions de tramitació reglamentària.

4. Compareixences acordades

La Comissió, en la sessió tinguda el dia 15 de març de 2016, va acordar les compareixences següents:

– Mercè Barceló Serramalera, catedràtica de dret constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona.

– Josep Maria Vallès Casadevall, catedràtic de ciència política i de l'administració de la Universitat Autònoma de Barcelona.

– Joan Subirats i Humet, catedràtic de ciència política de la Universitat Autònoma de Barcelona.

– Francesc de Carreras Serra, catedràtic de dret constitucional de la Universitat Autònoma de Barcelona.

– Ferran Requejo Coll, catedràtic de ciència política de la Universitat Pompeu Fabra.

– José Antonio Pérez Tapias, degà de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Granada.

– Albert Noguera Fernández, professor de dret constitucional de la Universitat de València.

– Marco Aparicio Wilhelmi, professor de dret constitucional de la Universitat de Girona.

– Oriol Homs Ferret, director de la Fundació Centre d'Iniciatives i Recerques Europees a la Mediterrània (CIREM).

– Jordi Matas Dalmases, catedràtic de ciència política i de l'administració de la Universitat de Barcelona.

– Encarna Bodelón González, directora del grup de recerca Antígona de la Universitat Autònoma de Barcelona.

– Antoni Abat Ninet, catedràtic de dret constitucional de la Universitat de Copenhaguen.

La Comissió, en la sessió tinguda el dia 31 de maig de 2016, va acordar les compareixences següents:

– Una representació de l'entitat Reinicia Catalunya.

– Una representació de l'entitat Drassanes per la República Catalana.

5. Compareixences tingudes

Sens perjudici de la reproducció íntegra de les compareixences en els diaris de sessions de la Comissió, es destaquen succintament en aquest apartat les principals qüestions tractades pels compareixents.

Cal fer avinent que les compareixences de Mercè Barceló, Josep Maria Vallès, Francesc de Carreras i Oriol Homs no es van poder substanciar.

5.1. Albert Noguera Fernández (5 d'abril de 2016, DSPC-C 78/11)

La naturalesa i les característiques del poder constituent i les seves principals formes d'exercici.

La iniciativa i preeminència que en un procés constituent han de tenir la democràcia representativa i la democràcia participativa.

L'organització de la participació ciutadana en els processos constituents i les diferents fases en què aquesta participació es pot expressar.

5.2. Ferran Requejo Coll (5 d'abril de 2016, DSPC-C 78/11)

La necessitat de definir els objectius fonamentals d'un procés constituent i de destriar-ne els elements principals dels secundaris.

La conveniència d'incorporar al procés constituent un component participatiu important mitjançant la utilització de les noves tecnologies.

Les fases que pot tenir un procés participatiu a Catalunya des del seu inici fins a la seva ratificació final per la ciutadania.

Les vies per a fer efectiu el procés constituent: acord amb l'Estat o ruptura del marc legal.

La durada estimada que hauria de tenir un procés d'aquestes característiques: dotze mesos per a la fase participativa i deu mesos per a la fase parlamentària.

5.3. Marco Aparicio Wilhelmi (19 d'abril de 2016, DSPC-C 95/11)

Els elements del marc constitucional vigent que permeten iniciar un procés constituent i la importància que en aquest cas pot tenir l'existència de clàusules d'intangibilitat constitucional.

La rellevància de reconèixer als ciutadans la titularitat i la capacitat originària per a iniciar un procés constituent.

Les condicions polítiques i jurídiques que poden condicionar un procés constituent. La diferenciació conceptual entre poder constituent (latent) i poder constituït (efectiu) i la importància de pràctiques «desconstituents» que poden haver alterat el pacte constitucional originari.

La necessitat d'interpretar i aplicar l'ordenament constitucional en funció dels processos participatius i de consulta als ciutadans.

5.4. José Antonio Pérez Tapias (19 d'abril de 2016, DSPC-C 95/11)

La necessitat de combinar la voluntat democràtica amb el respecte als canals jurídics de reforma constitucional.

La necessitat d'un reconeixement clar de les «nacions» espanyoles, que seria aconsellable que es traduís en una reforma constitucional (model de federalisme «pluralista» que reconegui les identitats nacionals).

La crisi originada per la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut, que va invalidar una solució política pactada entre l'Estat i Catalunya.

La necessitat de poder convocar un referèndum consultiu sobre el futur polític de Catalunya d'acord amb l'article 92 CE i, si calgués, amb la reforma prèvia de la llei orgànica de referèndums.

5.5. Joan Subirats i Humet (19 d'abril de 2016, DSPC-C 95/11)

La titularitat de la sobirania en un moment de transició o canvi d'època i la importància que aquesta sobirania inclogui el control dels recursos bàsics.

La conveniència que la Constitució sigui flexible i de continguts mínims.

La participació ciutadana en els processos constituents. La conveniència de combinar la democràcia representativa amb la democràcia directa.

La influència que pot tenir en el procés constituent la desconfiança social envers les estructures institucionals i la conveniència de reforçar la transparència i l'avaluació de les polítiques públiques.

5.6. Jordi Matas Dalmases (17 de maig de 2016, DSPC-C 126/11)

L'impacte que tenen sobre el procés constituent els conflictes socials actuals derivats d'una situació de crisi, desconfiança i insatisfacció amb la democràcia actual.

La necessitat d'establir una estratègia clara de desenvolupament del procés, d'evitar improvisacions i d'assolir un consens bàsic entre les forces polítiques que l'impulsen.

La rellevància de la participació social i la necessitat que aquesta estigui present en el debat temàtic i en el territorial.

L'aplicació de bones pràctiques participatives i l'exclusió de les que es demostrin contraproductives.

La proposta de fer una «macroenquesta» constituent, sobre una mostra àmplia, representativa i aleatòria, per tal d'identificar les qüestions més rellevants a les quals el procés ha de donar resposta.

5.7. Antoni Abat Ninet (17 de maig de 2016, DSPC-C 126/11)

La conveniència de tenir present que l'Estat espanyol està en contra del procés i tot el que això comporta.

Els possibles inconvenients de seguir la tàctica de la desobediència des de les perspectives política i jurídica.

La possibilitat de fer una declaració unilateral d'independència (DUI) a partir del suport obtingut per les forces polítiques independentistes en les darreres eleccions fetes en clau plebiscitària (sense descartar, però, un referèndum previ a l'estil d'Escòcia, si les condicions polítiques ho permetessin).

Les incògnites d'un reconeixement internacional postDUI.

La necessitat d'establir un règim transitori entre la DUI i l'aprovació de la Constitució catalana.

5.8 Encarna Bodelón González (17 de maig de 2016, DSPC-C 126/11)

La necessitat d'afrontar en una futura constitució el debat sobre la desigualtat de gènere i de situar aquesta qüestió en el context del reconeixement de drets col·lectius.

La Constitució hauria de reconèixer de manera clara i explícita els drets sexuals i reproductius, excloure qualsevol forma de violència masclista i preveure la paritat de gènere en l'àmbit polític.

Una futura constitució hauria de definir un nou model familiar de «curadoria», com a canvi de paradigma i configuració d'un marc de vida compartida entre dona i home pel que fa a la distribució de les càrregues familiars.

5.9. Reinicia Catalunya (31 de maig de 2016, DSPC-C 146/11)

Es destaca la singularitat de la confluència que es dona a Catalunya entre el procés constituent i el procés sobiranista, i també l'oportunitat que això comporta d'obrir un debat previ a l'elaboració estricta d'una constitució.

La plataforma Reinicia Catalunya està integrada per tretze entitats, que han promogut la Convenció Constituent Ciutadana de Catalunya, la qual vol impulsar el procés constituent en diverses fases, que es fonamenten en l'autoorganització ciutadana per debatre els continguts temàtics i sectorials, en la participació ciutadana i també en la iniciativa institucional.

Les primeres fases del procés cerquen informar la ciutadania, promoure la presentació d'aportacions i elaborar un llibre verd amb les propostes que puguin ser útils en la redacció d'un cos constitucional.

Una altra fase seria la creació d'una comissió mixta com a espai de deliberació entre electes i ciutadans, els quals serien elegits per sorteig seguint criteris de selecció objectivables.

5.10. Drassanes per la República Catalana (21 de juny de 2016, DSPC-C 156/11)

El procés constituent ha de respondre a una seqüència que incorpori una primera fase de debat popular, una segona fase de debat parlamentari i, per últim, una ratificació mitjançant referèndum.

Cal que la ciutadania tingui la iniciativa del procés i que actuï com a veritable poder originari i sense pretendre, en cap cas, predeterminedar-ne el resultat.

Les assemblees sectorials i territorials han de jugar un paper central en la Convenció Constituent i haurien de concloure en una gran assemblea, en la qual es concretessin i divulgessin els acords presos prèviament.

La futura constitució ha de promoure mecanismes de democràcia participativa, singularment les iniciatives legislatives populars de tramitació obligatòria, els referèndums de promoció popular i resultat vinculant i els referèndums abrogatius.

La creació d'una assemblea constituent mixta seria una altra opció per a elaborar el text constitucional. Estaria constituïda per ciutadans i representants dels càrrecs electes de Catalunya amb l'encàrrec de redactar un esborrany de Constitució, mentre que el Parlament seguiria amb els seus treballs ordinaris.

6. Propostes de conclusions presentades pels grups parlamentaris

6.1. PROPOSTES DE CONCLUSIONS PRESENTADES PEL G. P. DEL PARTIT POPULAR DE CATALUNYA (REG. 33186)

El concepte liberal de democràcia implica el reconeixement de la legitimitat, basada en l'imperi de la llei, del govern d'una majoria en un escenari de llibertats, i per tant de diversitat i de pluralisme polític i social.

L'ús pervers del concepte de democràcia consisteix en utilitzar la legitimitat d'una majoria per negar i sostreure drets a les minories, per aquest motiu, una societat que s'anomena democràtica, no es pot entendre desvinculada de l'Estat de Dret, que precisament protegeix la diversitat i la pluralitat de la societat, de tota la societat, com a principal element definitori d'una societat lliure i democràtica.

És en aquest context que el Grup Parlamentari del Partit Popular de Catalunya presenta les següents conclusions a la Comissió d'Estudi del Procés Constituent.

1. La creació, objectius, composició i desenvolupament d'aquesta comissió d'estudi ha constituït una flagrant anomalia democràtica, per quan:

a) La Comissió d'Estudi del Procés Constituent es va crear sense un mínim consens entre els diferents grups parlamentaris, exigible per tractar-se d'una qüestió tant transcendent com la que pretén.

b) És contradictori crear una comissió d'estudi en l'àmbit parlamentari per tal d'analitzar com assolir un objectiu que està al marge de l'Estat de Dret i sense que aquest objectiu tingui una majoria social que l'avalii.

c) És una anomalia que en una comissió d'un Parlament democràtic, no hi participin dos grups parlamentaris i un tercer ho faci només per evidenciar les absències i les discrepàncies formals.

d) No es pot considerar que formi part del normal desenvolupament d'una comissió d'estudi, que la proposta de Pla de Treball de la mateixa s'oculti deliberadament a un grup parlamentari, fins segons abans de la seva votació.

e) No és propi d'una comissió d'un Parlament democràtic que només s'hi escoltin compareixents que tan sols expressen una única visió, la que defensa el grup majoritari, i el més minoritari, del Parlament.

2. Respecte del contingut Comissió d'Estudi del Procés Constituent s'extreuen les següents conclusions:

a) L'inici d'un procés constituent a Catalunya per fer efectiva la separació de Catalunya de la resta d'Espanya de forma unilateral, és un procés inviable tant des del punt de vista jurídic, històric, social com econòmic.

b) El procés que ha expressat el Govern de la Generalitat i els grups que li donen suport, a través del «full de ruta», trenca amb el marc jurídic del que, democràticament, ens hem dotat els catalans per regir la convivència pacífica i democràtica.

c) L'objecte del procés constituent, que és la separació de Catalunya de la resta d'Espanya, ignorant els procediments de reforma contemplats a l'ordenament constitucional, vulnera la sobirania nacional i trenca la unitat d'Espanya, fonament de la Constitució Espanya, i de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

d) L'execució d'un procés constituent de forma unilateral genera un enfrontament entre catalans i, posa en risc el marc de convivència pacífica i democràtica.

Finalment, per tots aquests motius constatem que la creació, l'objecte, la composició i el funcionament de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent, l'únic que ha constituït i ha deixat palès, és que ha estat indigne d'un Parlament que es regeix pels principis democràtics i de respecte a l'Estat de Dret, a la formació de quin ordenament jurídic contribueix el mateix Parlament en el seu funcionament ordinari.

6.2. PROPOSTES DE CONCLUSIONS PRESENTADES PEL G. P. DE CATALUNYA SÍ QUE ES POT (REG. 33261)

ELEMENTS PREVIS.

A diferència d'altres comissions legislatives o d'estudi, **la constitució de la Comissió de Procés Constituent no va ser pacífica** ni pel que fa a la seva existència ni tampoc en relació al seu abast i continguts.

Aquesta manca d'acord es va veure reflectida en l'oposició a la seva constitució manifestada per diferents grups parlamentaris en el Ple del 20 de gener del 2016 i posteriorment en la seva negativa a participar en els treballs de la Comissió.

Cal recordar que **la proposta inicial, presentada per la CUP i recolzada per JxSí, va ser la creació d'una Comissió Legislativa** amb l'objectiu de dotar de contingut i aplicar la resolució del 9 de novembre del 2015 i, més en concret, per la concreció de les **anomenades Lleis de desconnexió**. En aquest sentit podríem dir que la Comissió va ser concebuda pels seus proposants com un instrument de ratificació d'una decisió que ja estava prèviament adoptada.

Com es desprèn del debat en el Ple del 20 de gener del 2016 i de la posició expressada, **CSQEP va manifestar la nostra voluntat de participar en el debat del Procés Constituent**, en la mesura que és una proposta que forma part del nostre compromís electoral davant de la ciutadania. Al mateix temps que expressàvem la nostra idea, el nostre model de Procés Constituent que no coincideix en alguns aspectes importants amb el que tenen altres **grups parlamentaris**.

Per JxSí i la CUP, la **Comissió d'estudi del procés constituent ja preconfigurava les conclusions**, en la mesura que es tractava d'una Comissió **al servei d'un objectiu pre-determinat, la declaració d'independència de Catalunya**. No en va la varen presentar com la Comissió del Procés Constituent per a la independència. Sense acceptar que del debat en la Comissió pogués arribar-se a **d'altres possibles resultats del Procés Constituent pel que fa a l'estructura de l'estat** –reforma federal o confederal de l'estat– ni tampoc en relació al model de societat que hauria de formar part del debat del procés constituent.

A la vista de l'evolució posterior de la Comissió i del seu abrupte final, avui podem afirmar que **aquesta concepció instrumental de la Comissió de Procés Constituent al servei d'unes conclusions prèviament existents** i establertes fora del marc parlamentari ha marcat i molt el treball de la Comissió des de el primer moment. I han limitat el seu abast i sobre tot la seva utilitat.

L'enfoc de Catalunya si que es pot sobre la Comissió d'estudi del Procés Constituent ha estat sempre un altre, com es desprèn de la nostra intervenció al Ple del Parlament el dia de la seva aprovació.

CSQEP considera que no es pot posar en marxa un **Procés Constituent, que per definició és un procés obert en el que s'empodera a la ciutadania** per decidir el seu futur, havent decidit prèviament des del Poder Constituint, en aquest cas dos grups parlamentaris del Parlament de Catalunya, **quin ha de ser el final, quines han de ser les conclusions d'aquest Procés Constituent** en relació a la forma d'Estat que la ciutadania vol per Catalunya.

Per CSQEP és una greu contradicció parlar de Procés constituent com una forma d'empoderar a la ciutadania per decidir el seu futur i al mateix temps ja tenir decidit d'avant mà que és el que la ciutadania ha de decidir.

El Procés Constituent que propugna CSQEP és un procés social i polític obert, que ha de culminar amb un nou marc constitucional a Catalunya. És una oportunitat per ampliar els drets socials i per a replantejar el model econòmic i el sistema polític.

Es tracta d'un procés que ha de combinar els espais de participació ciutadana amb els de debat institucional, en el que intervenen els instruments de representació política.

Un procés que no predetermini cap decisió, que només correspon prendre a la ciutadania com a subjecte sobirà, a partir dels mecanismes de participació social i de decisió democràtica.

Un procés que permeti a la ciutadania identificar quins són els àmbits democràtics, econòmics, socials, ambientals i nacionals en què vol concretar la ruptura o discontinuïtat que sempre comporta un procés constituent.

Un procés que tingui especialment en compte el dret a l'autodeterminació i la relació amb l'Estat Espanyol, en la forma que decideixi el poble de Catalunya.

Un procés que per aprofundir en la recuperació de la sobirania s'haurà d'articular amb altres processos de la mateixa naturalesa a Espanya i en el marc europeu, amb els que establir diàlegs i aliances.

És obvi que les diferències sobre la naturalesa i objectius de Comissió del Procés Constituent **neixen de la diferent lectura que els grups parlamentaris hem fet de les eleccions del 27S.**

Per alguns grups parlamentaris, les eleccions del 27S han tingut caràcter plebiscitari i en elles la ciutadania ja ha decidit sobre el seu futur. Per contra, **CSQEP mai hem considerat que les eleccions del 27S tinguessin aquest caràcter plebiscitari.** I molt menys que dels seus resultats es pogués despendre que la ciutadania ja ha decidit sobre la forma d'estat.

Ho hem dit de manera reiterada, **res pot substituir a la decisió de la ciutadania expressada per mitja del referèndum.**

Aquesta diferent lectura de les darreres eleccions ha marcat els treballs de la Comissió del Procés Constituent i ha restringit i limitat l'abast dels seus treballs.

Però aquesta no ha estat la única **discrepància de partida pel que fa a la funció i a l'abast de la Comissió.** Per a CSQEP la Comissió d'Estudi del Procés Constituent no havia de tenir únicament com a objectiu debatre sobre la forma d'estat i els mecanismes necessaris per a legitimar una decisió preconfigurada, sinó que la **Comissió hauria d'haver tractat i debatut també sobre el model de societat i quins haurien de ser els àmbits de debat social sobre el que s'obre el procés constituent.**

En els moments previs a l'acord de constitució, **CSQEP, amb una clara voluntat de cercar amplis acords va plantejar com a punt de trobada d'aquestes concepcions diferents** del que ha de ser el Procés Constituent, que la Comissió no tingués funcions legislatives ni vinculades a l'aprovació de projectes de llei de desconexió. I com alternativa vàrem plantejar el caràcter d'estudi i obert de la Comissió.

Aquesta divergència clara sobre objectius i abast de la Comissió **es va salvar amb un acord sobre l'àmbit d'actuació i objectius de la Comissió,** que va quedar reflectit en l'acord del Ple del Parlament en aquests termes:

«2. Àmbits de treball de la Comissió

Caràcters i principis marc d'un procés constituent a Catalunya.

Identificació de les reformes de canvi social, polític i nacional que han de configurar un procés constituent a Catalunya.

Anàlisi de les diverses modalitats d'estructura d'estat i llur expressió constitucional: drets i deures, principis i garanties constitucionals, formes de participació ciutadana, model socioeconòmic i ambiental, i formes d'estat.

Anàlisi d'experiències comparades de processos constituents i mecanismes d'implicació, protagonisme i participació ciutadanes en el procés constituent».

Malgrat aquest acord per a la seva constitució, en el seu desenvolupament no s'han complert el que eren els objectius i àmbits de la Comissió, per la negativa de JxSí i la CUP ha entrar a debatre sobre els aspectes vinculats al model de societat que hauria d'encarar un procés constituent.

Una negativa motivada sens dubte per les grans diferències sobre el model de societat que defensen els grups parlamentaris de JxSí i la CUP.

DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS DE LA COMISSIÓ.

Malgrat l'acord adoptat en el Ple sobre l'àmbit i objectius de la Comissió, **aquest no s'ha desenvolupat en els termes acordats pel Ple.**

Ho posa de manifest el caràcter restrictiu i acotat de les compareixences, i la **negativa de JxSí i la CUP a entrar a debatre sobre el model de societat**, amb la compareixença de representants d'entitats socials, ambientals, sindicals, veïnals que podrien haver aportat la seva concepció de quin hauria de ser el contingut social d'un Procés Constituent.

És evident que les concepcions contraposades entre JxSí i la CUP sobre el model de societat han portat a aquests dos grups a no voler entrar ni tan sols a tractar aquests aspectes del procés constituent.

En resum, dos concepcions diferenciades de la funció de la Comissió que han existit des de el primer dia i que **han marcat el seu desenvolupament i limitat els seus treballs i el seu abast.**

Amb un desenllaç final, l'abrupte conclusió dels treballs de la Comissió, sense ni tan sols haver encarat la segona fase de compareixences amb la participació d'entitats i organitzacions representatives de la societat.

Malauradament, l'inici de la Comissió va venir marcat per la necessitat de **fer veure que la resolució del 9N estava viva, després de la fallida investidura del candidat Mas. I el seu final ha estat marcat per les urgències de JxSí i la CUP de recomposar el seu full de ruta a partir de la qüestió de confiança anunciada pel President de la Generalitat.**

CONTINGUT DE LES COMPAREIXENCES.

La totalitat de les compareixences han estat limitades al debat sobre el model d'estat i en cap cas en relació al model de societat. El que per CSQEP ha estat un empobriment dels treballs de la Comissió en la mesura que **ni tan sols s'ha pogut entrar a plantejar un dels objectius de la Comissió que era la identificació de les reformes de canvi social, ambiental, polític i nacional** que han de configurar un procés constituent a Catalunya.

És en aquest àmbit restringit en el que CSQEP emet les següents **Conclusions:**

1. CSQP lamenta que la Comissió **no hagi abordat els elements del procés constituent que afecten al model democràtic**, malmès per una **corrupció sistèmica** a l'Estat Espanyol i Catalunya, sobre el **model fiscal i econòmic**, i les conseqüències de les **polítiques d'austeritat**, sobre el **model de serveis socials i del bé comú**, sobre el **model energètic i mediambiental**.

2. Ha existit una gran coincidència entre les persones que han comparegut pel que fa a **considerar esgotat el pacte constitucional de 1978 i la seva capacitat d'agregar voluntats, interessos i convivències**. Especialment, pel que fa als aspectes de qualitat democràtica i de participació ciutadana, i també pel que fa al reconeixement i garantia de drets socials bàsics com a drets de ciutadania social.

Aquest esgotament del Pacte Constitucional s'expressa de manera molt nítida en **les dificultats de l'estat espanyol per reconèixer el seu caràcter plurinacional, pluricultural i plurilingüístic** i donar resposta a les exigències de reconeixement de les nacions que formen part de l'Estat espanyol.

3. **La necessitat d'iniciar un procés constituent que, reconeixent els avenços assolits en el Pacte Constitucional de 1978, permeti recuperar nivells i espais d'acord més amplis.** Pel que fa a noves formes de participació ciutadana i de reforçament de la qualitat democràtica, a l'aprofundiment dels drets socials, com a drets de ciutadania. I que abordi la crisi sobre el model d'Estat.

4. En les compareixences s'ha produït un **ampli acord en relació a les diferents experiències de dret comparat sobre processos constituents.** Un acord que es concreta en la identificació de les dues vies que fins ara han permès obrir pas a processos constituents en altres països.

En aquest sentit **els processos constituents** que s'han il·lustrat en les diferents compareixences **es poden agrupar en dos grans blocs.**

Els processos constituents pactats, que han estat impulsats pel poder constituït, bé per iniciativa pròpia o en el què el pacte ha estat forçat per mobilitzacions socials.

D'altra, **els processos constituents assolits a partir d'actes d'insurrecció** del nou poder constituent que substitueix per la via de la força a l'anterior poder constituït.

Cap dels compareixents ha estat capaç d'il·lustrar algun referent històric en el que s'hagi produït **un canvi des del poder constituït al nou poder constituent si no ha mediat o el pacte o la insurrecció.**

No ha aparegut en les compareixences cap exemple de canvi d'una legalitat prèviament existent per un altra de diferent, que no hagi estat o per la via del pacte o per la insurrecció.

El que a judici de CSQEP comporta la inviabilitat de les lleis de desconexió, que es presenten com un **mecanisme de substitució d'una legalitat per una altra diferent, sense que hagi mediat acord o insurrecció.**

5. En les compareixences s'ha suscitat el debat sobre les **formes de legitimitat necessàries per un poder constituent.** Existint un ampli acord entre les persones compareixents en la necessitat que existeixi aquest element de legitimitat democràtica pel que fa a l'orientació, continguts i intensitat del Procés Constituent.

Algunes de les compareixences han posat èmfasis en l'error que comporta contraposar legitimitat democràtica i legalitat. I la necessitat de fer compatible la legitimitat democràtica que es desprèn de la voluntat de la ciutadania amb la legalitat que li dona forma jurídica.

En un estat democràtic i de dret aquests dos principis són indistingibles, perquè la democràcia s'exerceix d'acord amb el dret (marc constitucional i normes que en deriven) i el dret és el resultat de l'exercici de la democràcia. Obviar aquests principis i el seu necessari equilibri, pot afeblir els suports internacionals i, molt especialment, els referits a la Unió Europea i alhora pot provocar inseguretats fins i tot en el propi procés constituent.

6. CSQEP considera que la proposta que de manera més nítida ha aparegut en les compareixences per **legitimar la decisió d'obrir el procés constituent ha estat la del referèndum amb totes les garanties (procés d'informació i debat),** articulat a partir de l'aplicació de l'article 92. 1 de la Constitució espanyola, bé a partir de la seva aplicació directa o bé a través de la reforma de la Llei Orgànica de Referèndums. Proposta que compta amb el suport, cada vegada més ampli, de la ciutadania, i de forces polítiques i socials.

7. Cal destacar l'orientació d'algunes compareixences pel que fa a la necessitat d'evitar que el procés constituent **pugui embarrancar per un excés d'ob-**

jectius. En aquest sentit, se'ns ha suggerit la necessitat d'arbitrar mecanismes participatius que permetin a la ciutadania **identificar quins són els objectius fonamentals que vol tenir el procés constituent.** Destriant els elements principals dels secundaris. Aspecte aquest que, sense dubte, havia de ser objecte de les compareixences sobre model de societat, en els que es podrien haver identificat els àmbits i l'abast del procés constituent. Compareixences que no s'han pogut celebrar per l'abrupte final dels treballs de la Comissió.

8. En diferents aportacions de les persones compareixents **s'ha posat de relleu la necessitat de combinar els espais de participació ciutadana directa amb els mecanismes de decisió institucional.**

En aquest sentit CSQEP planteja que aquest procés constituent s'articuli a través de la combinació d'aquests dos factors.

D'un costat **mecanismes de participació ciutadana, liderats i impulsats per la societat civil en el seu sentit ampli i plural,** per identificar quins són els espais en què es considera prioritari concretar el canvi que comporta el procés constituent. Aquest procés de debat no prefigura la relació final de Catalunya amb l'Estat i s'articula al voltant del dret a decidir. Les conclusions d'aquest procés es posen a disposició de la societat i de les institucions.

I en paral·lel, un procés referendari que, utilitzant el mecanisme previst en l'article 92 de la CE, **permeti consultar a la ciutadania de Catalunya sobre quina és la forma d'Estat a què aspiren com a part del procés constituent.**

Els resultats d'aquests dos processos de participació democràtica **haurien de confluïr en una proposta de reforma constitucional** en el cas d'optar-se per un Estat federal o confederal o bé en una **Constitució Catalana en el que cas d'haver optat en el referèndum consultiu per la Independència.**

En qualsevol d'aquestes dues hipòtesis el seu resultat final hauria de ser ratificat en un referèndum definitiu.

9. La importància que té el **reconeixement internacional d'aquest procés constituent obliga a dotar el procés d'una forta legitimitat interna** en la decisió del seu inici. Una legitimitat que requereix un ampli acord ciutadà a Catalunya i un mecanisme nítid de legitimació que sigui reconegut com a tal.

10. **Per CSQEP és impossible que la legitimitat interna i el reconeixement exterior** que requereix un procés constituent **es pugui assolir per la via de la unilateralitat.** Sigui aquesta una Declaració Unilateral d'Independència (DUI), un Referèndum Unilateral d'Independència (RUI) o qualsevol altre forma que pretengui convertir unes eleccions autonòmiques en un acte plebiscitari o constituent, error polític que ha estat posat de manifest per algun dels compareixents.

Les raons de la inviabilitat d'aquestes opcions unilaterals són diverses i complementàries. La unilateralitat comporta d'inici una **manca d'acord intern a nivell de Catalunya que afebleix la seva legitimitat a la societat catalana.** Al mateix temps dificulta el seu reconeixement internacional. I en conseqüència, són **fórmules que estan abocades a no tenir cap efecte jurídic, ni polític, ni jurídic.**

En aquest sentit, cal fer també esment al procés escocès i a les opinions i recomanacions expressades reiteradament per Alex Salmond, i ens reafirmem en que la via escocesa és la única possible i viable.

11. Per sortir d'aquest cercle tancat en el què **no semblen viables a curt termini ni l'acord amb el poder constituït de l'estat espanyol, ni la unilateralitat,** cal posar en marxa mecanismes que permetin un procés constituent, en la línia d'algunes experiències comparades. El que algunes de les persones compareixents han identificat com un procés constituent assumit pel poder constituït com a conseqüència de la capacitat de pressió social sobre aquest poder constituït.

Aquesta via pot concretar-se a judici de CSQEP amb una aposta el més unitària i àmplia possible per **augmentar la intensitat i densitat de les mobilitzacions** a partir

d'un objectiu àmpliament compartit, que ha de ser la celebració d'un referèndum pactat.

12. Ha estat evident també en les compareixences mantingudes que **l'inici d'un procés constituent requereix un gran acord en el sí de la societat per assegurar que es poden vèncer les resistències del poder constituït** a encarar canvis i reformes en l'statuo quo constitucional. Ampli acord que, en el cas de Catalunya, xoca amb l'escassa voluntat d'ampliar el suport per part d'aquelles forces parlamentàries i polítiques que ja han decidit prèviament el resultat del Procés Constituent al marge de l'opinió del conjunt de la ciutadania.

6.3. PROPOSTES DE CONCLUSIONS PRESENTADES PEL G. P. DE JUNTS PEL SÍ (REG. 33262)

En data 20 de gener de 2016 es va constituir la comissió d'estudi del Procés Constituent que es va cloure el passat dimarts dia 12 de juliol emplaçant als grups parlamentaris a presentar les seves conclusions. És doncs a l'empara de l'article 65.3 que el grup Parlamentari de Junts pel Sí, presenta les següent proposta de CONCLUSIONS:

- A) Sobre la LEGITIMITAT
- B) Sobre les EXPERIÈNCIES COMPARADES
- C) Sobre la metodologia i ELS OBJECTIUS
- D) Sobre el paper de les INSTITUCIONS
- E) Sobre la PARTICIPACIÓ

A) Sobre la LEGITIMITAT

El dret a decidir el futur d'un poble, comunitat, país o nació, forma part de qualsevol societat de base democràtica. Catalunya no vol ni ha de ser diferent que qualsevol altra nació que ha esdevingut Estat. La via escollida per la societat catalana ha estat sempre la democràtica, amb l'impuls de la ciutadania i la complicitat de les institucions pròpies.

1. Catalunya té la legitimitat per a començar un procés constituent de base democràtica i amb el lideratge de la ciutadania i la complicitat de les institucions pròpies.

B) Sobre les EXPERIÈNCIES COMPARADES

Els diferents experts que han comparegut, politòlegs, constitucionalistes, etc. ens han parlat de diferents casos com Islàndia, Irlanda, Equador, Bolívia, Colòmbia, Xile... cadascun ha tingut la seva pròpia Via.

2. Les experiències comparades d'altres països avalen el camí emprès per Catalunya per anar construint un model singular de procés constituent ateses les circumstàncies socials, culturals, polítiques i econòmiques que ens són pròpies.

C) Sobre la METODOLOGIA I ELS OBJECTIUS

La metodologia compartida i consensuada entre els actors tan polítics com a nivell de societat civil és clau per a aconseguir que el procés constituent avanci. En aquest sentit, les diferents fases del procés han de tenir la suficient flexibilitat per adaptar-se a la pluralitat d'actors i aixoplugar la necessària discrepància ideològica que enriqueixi el procés constituent.

3. Cal vetllar perquè el marc metodològic del procés constituent sigui consensuat, conegut, transparent i compartit amb tota la societat i les institucions que l'avalen. El procés constituent ha de tenir la capacitat d'encabir totes les sensibilitats ideològiques i socials des del primer moment, també alhora de fixar els indicadors, el calendari i totes aquelles qüestions que afectin al mètode per avançar.

Quant als objectius, el procés constituent ve a plantejar una reflexió profunda sobre quin tipus de societat volem els catalans. Deliberant i fent propostes en l'àmbit social, econòmic, institucional i també sobre les eines polítiques que ens volem dotar per a dur-les a terme. El procés constituent esdevé un element de transformació polític, econòmic i social.

4. El procés constituent té com a objectiu esdevenir un instrument de transformació social, econòmic i institucional; arribar des de la diagnosi, la deliberació, les propostes i la seva execució, a treballar per una societat més justa, inclusiva i pròspera a través d'un marc politico-institucional que permeti dur a terme aquests objectius.

D) EL PAPER DE LES INSTITUCIONS

La democràcia representativa i la democràcia participativa tenen una singularitat molt clara en el cas català. Conviuen una societat civil que impulsa aquest procés constituent amb unes institucions –Govern i Parlament– que l'avalen. Cal que aquestes dues realitats s'avinguin en totes les fases del procés i, sobretot, cal que s'enriqueixin mútuament a través de la transparència, la participació directa i els mecanismes de control. El procés neix en els ciutadans, que tenen la titularitat de la sobirania, i ha d'acabar avalat per la ciutadania. Les institucions han de generar les sinèrgies, aportar els recursos i ésser l'instrument adequat per a aconseguir-ho.

La comissió d'estudi del Procés constituent ha fet una primera etapa que ara conclou amb unes conclusions que han de tenir continuïtat. Cal iniciar l'etapa del debat ciutadà, i cal que el Govern i el Parlament hi siguin. El Govern, ajudant a la informació, divulgació i pedagogia de l'etapa que ara comença, aportant els recursos que pertorqui per aconseguir-ho. I el Parlament fent el seguiment de l'actuació del Govern i avalant políticament el debat del Procés.

Finalment, s'ha constatat també la singularitat de l'actuació de l'Estat espanyol, contrari a donar una sortida democràtica en aquest anhel de la majoria de la nostra societat. Cal en aquest sentit que les diferents sensibilitats de la nostra societat donin una solució de consens en el cas que l'Estat espanyol persisteixi en aquesta actitud fins al final del procés.

5. El Parlament de Catalunya empara el procés constituent que s'ha de portar a terme al nostre país.

6. El Parlament de Catalunya, insta El Govern de la Generalitat a posar a disposició de la ciutadania, els recursos que calgui per aconseguir fer un debat constituent de base social que sigui prou transversal, plural, democràtic i obert.

7. Per donar compliment a l'anterior apartat, el Parlament de Catalunya crearà una comissió de seguiment del debat participatiu per tal d'avaluar el mandat al Govern així com informar-se dels debats de base ciutadana.

8. L'Estat espanyol no ha volgut donar una sortida democràtica a la legítima aspiració d'una bona part de la societat catalana. Cal posar a debat paral·lelament al debat constituent, les vies democràtiques d'unilateralitat en cas que l'Estat espanyol segueixi amb el mateix criteri una vegada acabat el debat constituent.

E) LA PARTICIPACIÓ

Els diferents experts que han comparegut, han coincidit en la necessitat que el debat constituent sigui avalat per les institucions però que sigui dissenyat i conduït per la societat civil. En aquest sentit, hi ha múltiples iniciatives reeixides en què la democràcia directa ha actuat com a veritable factor de transformació amb legitimitat per a representar a la majoria de la societat i esdevenir poder constituent.

Cal fer esment dels diferents moviments socials que han plantejat ja metodologia i continguts a debatre, i que hem pogut conèixer a través de les compareixences en comissió.

Aquest debat constituent el fem i el farem en el segle XXI, ningú no entendria que, a part de la participació presencials, les noves eines de comunicació a través de les xarxes no les utilitzéssim per arribar de manera més ràpida i a més gent.

Finalment, remarcar la necessitat que el debat constituent incorpori ja d'entrada la perspectiva de gènere en el debat constituent. Venim d'una tradició patriarcal que aboca a unes inèrcies que difícilment canviarem si no ens ho tenim capacitat d'incorporar d'entrada que les desigualtats de gènere formen part de la nostra societat. Cal que a nivell institucional i ciutadà aquesta sigui una incorporació transversal, i alhora concreta.

9. El Parlament de Catalunya avala l'inici d'un DEBAT CONSTITUENT on la ciutadania de Catalunya pugui conèixer, deliberar, debatre i fer propostes sobre la societat que anhelem.

10. Aquest debat participatiu ha de ser de base ciutadana, transversal, aprofitant les noves eines de comunicació i com un exemple clar de participació directa.

11. Les conclusions d'aquest debat hauran de ser sotmeses a consideració per a les institucions, a qui vincularan alhora d'iniciar el procés constituent.

12. Des de l'inici, s'ha d'incorporar la perspectiva de gènere d'una manera transversal i amb estratègia dual, per tal de trencar les inèrcies històriques de la nostra societat i que el procés constituent ho sigui també per a totes i tots.

6.4. PROPOSTES DE CONCLUSIONS PRESENTADES PEL G. P. DE LA CANDIDATURA D'UNITAT POPULAR - CRIDA CONSTITUENT (REG. 33296)

1. Contextualització

A. Marc global

A Catalunya, els pals a les rodes dels òrgans de poder de l'Estat espanyol i les impugnacions procedents del Tribunal Constitucional contra les aspiracions col·lectives del poble català han estat elements acceleradors dels anhels de sobirania per a molta gent. Des de 2012, les mobilitzacions massives a favor del dret a decidir i el reclam d'un referèndum d'autodeterminació han marcat el debat polític. Després del procés participatiu del 9 de novembre de 2014 i de les eleccions plebiscitàries del 27 de setembre passat, quan les forces independentistes van treure una àmplia majoria de vots, la necessitat d'establir un projecte de país amb bases constituents pròpies per Catalunya es fa més evident que mai. El mandat democràtic, que també es va traduir en la declaració de ruptura del 9 de novembre de 2015 del Parlament de Catalunya, requereix que el procés constituent cap a una República Catalana s'iniciï amb força.

Més enllà de les reivindicacions nacionals, l'impacte de la crisi econòmica dels últims anys també ha capgirat l'estat d'ànim del país. Des del 2008, el sistema econòmic imperant ha provocat ferides greus entre una gran part de la població de Catalunya. Actualment, tot i el pas dels anys, les conseqüències humanes i socials de la caiguda econòmica encara s'arrossegueuen: la pobresa és un problema present arreu del territori, mentre que l'atur, la precarietat laboral o els desnonaments són el pa de cada dia. La tragèdia social vigent, però, va estretament lligada a la destrucció de l'Estat del benestar i a la introducció progressiva de polítiques d'austeritat dictades per instàncies exògenes com la Unió Europea. Les privatitzacions d'organismes públics o les retallades en àmbits de necessitat bàsica com la seguretat social, la sanitat o l'educació són el màxim exponent d'un nou model de gestió neoliberal que cada cop és més patent.

A Catalunya, però, les polítiques de caire privatitzador s'han imposat sense que hi hagués consens social. Les mobilitzacions del 15-M, les vagues generals de l'any 2012, l'impuls de moviments socials com la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca

(PAH) o la proliferació de noves forces polítiques d'esquerra, són algunes de les expressions que demostren el rebuig de la gent cap a les polítiques d'austeritat adoptades des dels poders públics. En aquest sentit, la construcció de la República Catalana és una oportunitat per engegar un procés de transformació social i econòmica que trenqui amb la preeminència del model neoliberal i posi les necessitats de les persones per sobre dels interessos de les elits econòmiques i financeres.

El territori català, d'altra banda, no és un entorn reclus en sí mateix. Actualment, per comprendre la situació del nostre país, cal analitzar la conjuntura que vivim a nivell mundial i les problemàtiques que se'n deriven. Al llarg de les últimes dècades, l'extensió de l'economia capitalista arreu del planeta o l'hegemonia creixent de les corporacions multinacionals són elements que han buidat de competències pròpies als Estats. Arran de la mundialització econòmica, la ciutadania pateix majors desigualtats i el poder que té per decidir sobre la seva pròpia vida és cada cop més reduït. A Catalunya, les conseqüències de la globalització econòmica, de les lleis del lliure mercat i de la desindustrialització es fan notar. En aquest sentit, el procés constituent pot servir per retornar la sobirania pròpia que pertany a la població catalana. El disseny d'una nova Constitució enfocada a les necessitats de les persones es prefigura com un revulsiu amb capacitats per dotar a la gent de mecanismes de participació directa i vinculants en tots els processos de presa de decisió d'abast col·lectiu.

i. Globalització econòmica, poders transnacionals i problemàtiques socials

Durant les sessions magistrals de la Comissió d'Estudis del Procés Constituent (CEPC), moltes persones han fet èmfasi en la pèrdua d'autonomia dels Estats, que durant els darrers anys han cedit parts de les seves competències a organismes supranacionals amb poca legitimitat democràtica entre la ciutadania. En aquest àmbit, José Antonio Pérez Tapias és molt crític: «L'Estat es troba impotent davant dels poders econòmics i els governs, cosa que el col·loca en una posició totalment subalterna» enfront d'organismes com «la Unió Europea, a la qual hem cedit part de la sobirania».

Pel polític Joan Subirats, la situació d'avui en dia no és només un període de crisi econòmica, sinó que es tracta d'un canvi d'època marcat per la mundialització de l'economia i el desempoderament dels Estats. Actualment, ens trobem en un moment d'interdependències creixents. «Si parlem de sobirania, hem de tenir en compte que vivim en un espai d'interdependències», per això, comptar amb un Estat és un plus «per escollir o negociar millor en un moment de sobirania limitada o dependents». De la mateixa manera, la gran transformació que actualment hi ha en l'àmbit tecnològic s'ha de tenir molt present. Enguany, corporacions transnacionals com Google tenen un poder que hauria estat impossible d'imaginar dècades enrere.

En l'àmbit de la jurisprudència, Albert Noguera va explicar que la cessió de sobirania de l'Estat espanyol a la Unió Europea també és patent. «Hem passat d'un model de monisme jurídic, a on només regia la Constitució de l'Estat, a un model de pluralisme jurídic en el qual l'ordenament espanyol coexisteix amb altres ordenaments jurídics com l'europeu. Això ha provocat que hi hagués reformes o desmantellaments de drets de la Constitució sense que es modifiqui el propi text».

En la qüestió del traspàs de sobirania, inicialment hi havia moltes competències que depenien de la Constitució Espanyola i eren gestionades directament per l'Estat central, les autonomies o l'àmbit local, però són funcions administratives que van ser transferides progressivament a la Unió Europea a través d'una llei orgànica. Pel professor Marco Aparicio, aquesta cessió d'atribucions va derivar en un procés de desconstitucionalització. Progressivament, l'Estat ha perdut certs mecanismes de regulació de l'economia i el control sobre alguns processos socioeconòmics ha quedat subordinat a les directrius de la Unió Europea. «Brussel·les subordina els drets

d'intervenció social i econòmica dels estats als principis de la llibertat de mercat i de circulació de béns, serveis i capitals». A més, «a l'economia de mercat capitalista actual, hi ha grans empreses que tenen capacitat reguladora per sobre dels Estats».

Per la CUP-CC, la situació d'alarma social que pateix la població catalana és un altra qüestió a tenir en compte. A través del Procés Constituent, s'ha d'articular tot un conjunt de mecanismes per revertir la situació de misèria que pateix la gent. Durant la seva intervenció a la CEPC, el professor Jordi Matas va posar dades al context de penúria que pateix el país. A Catalunya, el percentatge d'atur encara és del 20%, hi ha un 40% d'atur juvenil, prop de 300.000 persones es troben sense feina des de fa més de 2 anys i el nombre de desnonaments ha pujat a l'escandalosa xifra de 60.000 casos en menys d'una dècada. A nivell humà, una de cada cinc persones es troba per sota del llindar de pobresa. En el cas de la canalla, el percentatge augmenta un 30%.

Per Jordi Matas, el sistema polític actual no sap donar respostes col·lectives al drama social existent, «amb mancances per contrarestar la asimetria en la distribució de recursos i oportunitats». La CUP-CC, en el seu anàlisi, fa una lectura similar dels problemes socials que pateix el país. Actualment, l'extrema desigualtat present entre la societat fa que sigui difícil arribar a un bon nivell de cohesió social que serveixi de base sòlida per tirar endavant un Procés Constituent amb suport ampli. En aquest sentit, la projecció d'un text constitucional cap a la República Catalana ha de ser una via per la transformació social que actuï immediatament contra desnonaments, pobresa, atur, misèria i drames socials quotidians.

ii. La necessitat actual d'iniciar un procés constituent

Durant les compareixences a la Comissió d'Estudis del Procés Constituent (CEPC), diferents experts han realitzat un conjunt d'exposicions amb dades de context interessants per analitzar la situació actual de Catalunya i fer una diagnosi de les problemàtiques que pateix el país. Els ponents, amb propostes diferents sobre els mètodes per desenvolupar el procés constituent, han presentat enfocaments elaborats i concrets per abordar la qüestió catalana des de l'eix nacional i social. A través dels seus relats, podem extreure idees per plantejar un model de procés constituent propi que emprengui el camí cap a la creació d'una República Catalana amb sobirania plena sobre sí mateixa.

En la seva compareixença, el professor José Antonio Pérez Tapias va argumentar que la solució del fet nacional català passa per celebrar una consulta legal i no vinculant que ajudi al Principat a trobar un encaix federal en el marc de l'Estat espanyol. La CUP-CC planteja una estratègia diversa i un projecte de procés constituent molt diferent, però subscriu plenament l'anàlisi crític de Tapias sobre l'època de la Transició i sobre la conjuntura històrica que ha semblat el malestar de la població catalana cap a l'Estat central. Segons Pérez Tapias, la Constitució Espanyola de 1978 no va resoldre la qüestió de les nacions en cap sentit. A dia d'avui, no s'ha fet grans avenços en el reconeixement de la reivindicació; a nivell territorial o en l'àmbit de la redistribució financera tampoc s'ha anat gaire lluny.

La realitat política espanyola, que nega la realitat plurinacional de l'Estat, és un dels elements que ha abocat a una gran part de catalans a rebutjar l'estatus quo dels temps de la Transició. «A l'Estat espanyol no s'ha produït un reconeixement explícit de les nacions que coexisteixen, ni dels ciutadans que hi convivim amb la concepció de pertànyer a una pluralitat de nacions», considera Tapias. En el seu moment, la sentència contra l'Estatut d'Autonomia va limitar la referència a la realitat nacional de Catalunya i a la seva condició de nació. A més, el veto que va imposar l'Estat espanyol per evitar que el Principat obtingués majors garanties autonòmiques s'ha traduït avui en dia en una representació política de majoria independentista al Parlament. Amb tot, la situació a les institucions, l'organització ciutadana i les mobilitzacions per la independència al carrer són una mostra evident del desgast de l'Estat de

les autonomies, que està completament deslegitimada en territori català. Pel polític Joan Subirats, de fet, «la democràcia actual és un sistema poc capaç de recollir les dinàmiques socials quan es produeixen».

En el cas català, la rigidesa de la Constitució Espanyola de 1978 i la manca de voluntat de reforma de la dreta espanyolista per encaixar-hi les reivindicacions de sobirania de Catalunya ha comportat que molta gent del país vegi la via de negociació amb l'Estat com un camí sense sortida. El jurista Albert Noguera, que va fer una exposició extensa a la CEPC, també argumenta que «els continguts fonamentals i bàsics de la Constitució Espanyola estan concebuts d'una manera molt rígida, cosa que fa difícil canviar-ne certes coses».

En aquest punt, quan el text constitucional vigent es torna irreformable, segons l'expert en dret constitucional Marco Aparicio, la teoria de la jurisprudència estableix que es poden iniciar noves vies constitucionals per desencallar la situació: «el poder constituent recau en el poble, i el seu exercici es pot posar en marxa sense ser bloquejat o predeterminat per cap decisió jurídica». Tanmateix, els elements que justifiquen l'arrencada d'una nova forma de poder constituent en un context d'estancament jurídic són concrets. En primer lloc, cal que la conjuntura tingui les característiques pròpies d'una fase deconstituent, un moment en el qual el pacte constitucional que encara és vigent a nivell legal ja no té raó de ser perquè s'han imposat tota una sèrie de decisions per mecanismes poc democràtics que trenquen l'acord establert inicialment. En aquest context, la validesa de la Constitució Espanyola és qüestionable: el pacte constitucional de 1978 ha quedat obsolet i actualment el país es troba en una dinàmica de procés deconstituent.

Per Marco Aparicio, la situació de deslegimitat de la Constitució Espanyola no és un cas aïllat: «En els països del sud d'Europa, tot això s'ha agreujat profundament a partir de la crisi financera». Actualment, existeix un conjunt de forces socials que prenen els carrers i tenen capacitat per impugnar les estructures de poder vigents. A l'Estat, actualment hi ha «espais socials amplis que són capaços de mobilitzar-se i generar discurs per oposar-se a l'estructura socioeconòmica i jurídica vigent». Així doncs, «si totes aquestes forces tenen capacitat de posar en qüestió el sistema vigent, estan activant una força deconstituent». En aquest punt, els moviments de dissensió posaran en pràctica noves institucionalitats amb capacitat per superar la regulació del propi estat que no estan previstes en el marc jurídic establert. A Catalunya, l'existència d'aquest tipus de forces és més que evident: al país hi trobem moviments i plataformes cíviques de caire destituent com l'ANC, Òmnium Cultural o altres grups sobiranistes més petits que volen trencar amb l'estatus quo espanyol. D'altra banda, trobem també moviments socials que actuen com a forces deconstituents i que durant els darrers anys s'han esmerçat a lluitar contra el règim polític i el sistema econòmic existents. En aquest àmbit, el moviment del 15M o la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) són alguns dels màxims exponents. Quan hi ha mancances en àmbits com l'habitatge, la salut o l'educació, les forces deconstituents poden articular pràctiques institucionals que arriben a la desobediència civil, però hi ha vies per reclamar drets i necessitats que també són més específiques.

El projecte de construcció de la República Catalana es pot veure des de molts prismes diferents. L'auge del moviment sobiranista dels últims anys o les mobilitzacions del 15M són elements que han fet replantejar els punts de vista de la població catalana cap a iniciatives com el procés Constituent, «que estableix o revisa les bases constitutives» del país. Així es va expressar a la CEPC Jaume López, representant de la plataforma Reinicia Catalunya, que ha fet la seva pròpia proposta estratègica de procés constituent.

En els passos a seguir i el resultat final del procés constituent, és cabdal que les dones i les polítiques amb perspectiva de gènere hi siguin incloses en tots els sentits. «Les dones hem estat les grans absents dels processos constituents d'ordre liberal», comenta Encarna Bodelón, sociòloga investigadora del Grup Antígona de la

UAB. Durant el debat i el desenvolupament del procés constituent, s'ha de plantejar un nou marc de relacions socials i parlar de les desigualtats de gènere, ja que Catalunya és un país amb diferències molt greus en aquest àmbit. A nivell d'ingressos, actualment, les discriminacions contra la dona són molt patents. «Les dones cobren un 25% menys de salari brut anual» i no gaudeixen de la mateixa situació econòmica que els homes. Les diferències salarials són un greuge comparatiu que els afecta en tots els espais de la seva vida. En l'àmbit domèstic, la distinció d'hores que homes i dones dediquen a les tasques de cura també és molt pronunciada. Segons indica Encarna Bodelón, les dones assumeixen el 85% d'excedències laborals per tal de dedicar-se a cuidar la seva família. De la mateixa manera, les xifres assenyalen que el 95% de persones que deixen de treballar per vetllar els seus fills i filles són dones. A més, a Catalunya, les quantitats de temps dedicades a les tasques de cura i al manteniment de la vida estan repartides de manera molt desigual. «El treball de cura implica molta feina, emocions i un desgast que pateixen les dones, però no pas la majoria d'homes», lamenta Bodelón.

L'exclusió de les dones és una problemàtica que prové de l'arrel del sistema. La seva marginació té una relació intrínseca amb el capitalisme i les seves claus econòmiques, polítiques i jurídiques. A la majoria de textos constitucionals actuals, la marginació de la dona també hi és patent. En el cas de la Constitució Espanyola de 1978, els reclams del feminisme encara no s'han assolit. «A la Constitució, es manté una desigualtat absolutament formal que contradiu l'esperit de la clàusula d'igualtat entre dones i homes», denuncia Encarna Bodelón. Amb l'objectiu de revertir la situació, per la CUP-CC, el procés constituent català ha d'incloure les demandes històriques del feminisme.

El 1978, durant els processos de debat i discussió de la Constitució Espanyola, el moviment feminista va exigir un conjunt de reivindicacions que van tenir un ressò i una incidència especials a Catalunya. Tanmateix, a hores d'ara, el text constitucional espanyol encara no inclou qüestions bàsiques en l'àmbit de la lluita antipatriarcal i de drets de les dones. Entre els plantejaments fets a finals dels setanta, una de les reivindicacions que va tenir més força va ser la demanda d'establir un model de coeducació. Malgrat tot, a Catalunya encara no existeix un reconeixement clar de l'educació sota aquests paràmetres. «El juliol passat, el Parlament va aprovar una llei d'igualtat que parla de coeducació, però encara no s'ha fet cap passa per aplicar-la», denuncia Encarna Bodelón. La coeducació, amb tot, es tracta d'una demanda històrica que s'ha centrat en l'objectiu d'aconseguir una educació no sexista. Per Bodelón, la coeducació hauria de ser un dret: «l'Estat hauria de garantir que l'ensenyament es realitzi sense discriminació o menyspreu per raó de sexe, implantant la coeducació en tots els nivells». En opinió de seva, si l'educació s'hagués aplicat des del 1978, les mancances existents en el sistema educatiu actual serien molt menors, mentre que també hauria estat una eina efectiva per trencar amb el model de societat sexista vigent.

Per la CUP-CC, la Constitució de 1978 no va satisfer les necessitats de les dones i va esvaïr les possibilitats d'establir mesures concretes per posar fi a les desigualtats de gènere. Així doncs, el projecte de construcció de la República Catalana ha de ser una oportunitat per revertir l'actual situació de violència patriarcal. En la realitat social del país, és evident que homes i dones no viuen en igualtat de condicions. Per acabar amb aquesta discriminació i amb la violència cultural que hi va lligada, el feminisme planteja noves formes de pràctica instituent i models innovadors per construir un procés constituent des d'altres àmbits. El projecte constitucional català, en conclusió, s'ha de nodrir de les aportacions de la societat, de l'impuls dels moviments socials, de tot un conjunt de drets que queden per adoptar i de noves eines procedents d'altres àmbits que poden ser d'utilitat.

B. Síntesi

1. La creixent globalització i les dinàmiques econòmiques del capitalisme han provocat la pèrdua de sobirania dels Estats.

2. La Constitució Espanyola respon a un model rígid que dificulta enormement la seva pròpia reforma i provoca la no resolució ni dels anhels nacionals de Catalunya ni de les demandes socials actuals de la ciutadania. Per tant, actualment, no hi ha cap marge d'acció pel reconeixement del dret a decidir del poble català que no passi per la via de la ruptura i de la unilateralitat.

3. La situació política present a l'Estat espanyol i la correlació de forces d'un sistema que encara tendeix cap al bipartidisme, entre el Partido Popular (PP) i el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE), impliquen que la única sortida per tal de recuperar els drets socials i nacionals dels catalans sigui l'inici d'un Procés Constituent propi.

4. En el context de la crisi econòmica actual i la incapacitat de reforma del règim de 1978, fa que l'obertura d'un Procés Constituent propi sigui una oportunitat per dotar a Catalunya d'un marc jurídic democràtic i socialment més just.

5. En el nostre país, durant els últims anys, hi ha hagut una sèrie de processos destituents, tan de base social com nacional, que actualment legitimen l'inici d'un Procés Constituent propi. La mobilització popular existent, iniciadora d'aquests processos destituents, ha d'establir les bases per tal de dur a terme aquest Procés Constituent propi.

6. La Constitució Espanyola no va tenir en compte la perspectiva de gènere ni les reclamacions dels moviments feministes durant la seva elaboració. Aquest fet motiva la necessitat d'un Procés Constituent que integri de forma transversal aquesta perspectiva.

2. Poder constituent i models de constitució

A. El poder constituent enfront dels poders constituïts

Per engegar un procés constituent, hi ha tota una sèrie de termes essencials que s'ha de tenir en compte. Abans de tot, s'ha de distingir entre el poder constituent i els poders constituïts. El primer és el que té capacitats per iniciar la creació d'un Estat i «s'encarrega de la redacció de la seva norma fonamental, la constitució», explica el jurista Albert Noguera. A més, «el titular del poder constituent és directament el poble», ja que aquest té la titularitat de la sobirania popular. «Es tracta d'un poder absolut que no té limitacions». Tal i com va dir l'històric pensador constitucionalista Emmanuel-Joseph Sieyès, «les decisions del poble no tenen res sobre seu i són de compliment obligatori pels poders públics i la resta de ciutadans».

El poder constituït, a diferència del constituent, és limitat. «El poder legislatiu, judicial i executiu es crea de la manera establerta per la norma prèvia, que és la Constitució», comenta Albert Noguera. En canvi, el poder constituent és prejurídic, «no té cap norma que li serveixi de punt de referència, és un poder de naturalesa política i es tracta de la primera de totes les normes». Així doncs, a través de l'activació de la sobirania popular i de la posada en marxa del poder constituent, «el poble obté plena potestat per organitzar-se políticament i de manera jurídica». Per la CUP-CC, la teoria exposada legitima les reivindicacions vigents de Catalunya. Arran de les mobilitzacions independentistes i l'impuls polític dels últims anys, la població ha reclamat la sobirania que li pertoca davant de les vulneracions dels poders constituïts de l'Estat central, que imposen una llei sense legitimitat ni suport social sobre la gent de Principat.

El poder constituent és una expressió directa de la voluntat popular. Es tracta d'un concepte que no emana d'una norma prèvia, sinó que la seva font de legitimitat és el poble. Segons Albert Noguera, hi ha diferents vies d'activació del poder constituent. Es pot activar a través de la legislació vigent o per part dels poders constituïts

—pels governs o les institucions, per exemple—, però també hi pot haver una activació ciutadana directa a partir d'allò que es coneix com a poder constituent originari. Si es fa per aquesta via, el poder constituent es posa en marxa a través de la voluntat del poble, un valor que aporta molta més validesa a tot el procés d'elaboració constitucional. «Un poder constituent activat directament per la ciutadania té una fortalesa i una legitimitat democràtica molt més altes que no pas un model de poder constituent activat directament pels poders constituïts», exposa Noguera. En conclusió, «qualsevol procés que es vulgui democràtic ha de passar per seguir el model de sobirania popular, que implica una participació de la ciutadania en el seu recorregut».

La CUP-CC considera que no hi ha cap llei que pugui posar limitacions al poble un cop s'activa el poder constituent. Tal i com considera el jurista Marco Aparicio, «a nivell de teoria democràtica, el procés constituent no pot ser condicionat de manera tancada i imperativa per cap text normatiu». En opinió seva, «si la Constitució Espanyola no estableix cap via perquè el titular del poder constituent prengui la iniciativa de tirar endavant una nova Assemblea constituent, això no vol dir que el poder constituent quedi anul·lat, ni tampoc que el poble deixi de ser titular d'aquest poder». De fet, «hi ha constitucions que incorporen la via perquè el poder constituent originari, que rau de manera directa en el mateix poble, es posi en marxa sense que les cambres i poders constituïts puguin establir bloquejos».

La CUP-CC entén que el poble pot actuar de manera autònoma i directa per aconseguir noves vies d'activació del poder constituent quan aquest es troba encallat per un poder constituït que ha perdut reconeixement i legitimitat entre la societat. Aquest és, precisament, el cas de la població catalana, que veu com totes les seves aspiracions per activar noves vies de sobirania pròpia són plenes d'entrebancs que l'Estat espanyol interposa constantment.

B. Tradicions i models de Constitució

La tradició constitucional occidental s'ha distingit històricament per dos models diversos que parteixen de premisses diferents. En ambdós casos, les dues estratègies constitucionals desemboquen en la creació d'un compendi legal bàsic per un Estat que garanteix tota una sèrie de drets i llibertats. Tanmateix, l'adopció d'una via o de l'altra és determinant a l'hora de condicionar que un procés constituent sigui més o menys democràtic i participatiu. Així doncs, tot plegat també s'ha de tenir en compte pel cas català.

Per una banda, hi ha el model americà, mentre que l'altre és el francès. «El procés constituent de la tradició americana necessita, obligatòriament, la participació directa de la ciutadania», comenta el docent Albert Noguera. En la dinàmica de construcció dels Estats Units, es va emprendre un via «que estableix una separació radical entre poders constituïts i poder constituent, el titular del qual és el poble». En el cas americà, les convencions constituents van redactar una proposta de projecte de Constitució que després va ser aprovada per la ciutadania a través de referèndum, d'assemblees o bé a partir de decisions de les pròpies comunitats rurals.

El model europeu, d'altra banda, procedeix de la revolució francesa i substitueix el concepte de sobirania popular pel de sobirania nacional. Aquest matís condiona que s'introdueixi la lògica representativa a l'interior del poder constituent: «l'exercici de la sobirania nacional el realitza la nació, un ens abstracte que no pot parlar ni opinar», explica Albert Noguera. Amb tot, el model de sobirania nacional no és el que defensa la CUP-CC, ja que l'única manera que té una nació per expressar la seva opinió és a través dels representants polítics que es troben a les institucions pertinents.

A banda de les dues tradicions constitucionalistes, per la CUP-CC hi ha tot un conjunt de teories i conceptes de partida bàsics que cal conèixer en detall per desenvolupar un procés constituent. El camí cap a la República Catalana i la creació del seu text constitucional base pot variar segons l'estratègia teòrica que s'agafi de

referència i la seva aplicació a la pràctica. Per iniciar la ruta cap a un nou Estat, hi ha nocions que legitimen la via a seguir, així que la lectura que es faci sobre certs fonaments és cabdal per determinar i dissenyar un marc constitucional propi.

Les bases a través de les quals arrenquen els processos constituents són variables. La majoria d'experts que han passat per la CEPC ho ha remarcat al llarg de les seves ponències: els procediments per la creació d'un nou text constitucional poden partir d'un esquema de perfil més democràtic participatiu o bé d'un tipus d'enfocament que sigui de caire més representatiu.

Tècnicament, les constitucions es distingeixen entre dues tipologies. Hi ha textos constitucionals de tipus principalista i d'altres que són de tipus reglamentari. Les constitucions principalistes es regeixen per principis, que són normes no concloents amb pautes de ponderació diferents segons el punt de vista de la persona que l'apliqui. D'altra banda, les constitucions reglamentàries funcionen a través de regles que s'apliquen a partir de criteris de compliment rígid que no deixen marge de dubte. «Tradicionalment, les constitucions de segle XIX eren principalistes, amb textos curts que es limitaven a enumerar principis i objectius bàsics sense desenvolupar-los», explica el jurista Albert Noguera. «Al segle XX i XXI, però, moltes constitucions esdevenen reglamentàries i passen a regular molts més àmbits de la vida quotidiana».

Un altre element per distingir entre models de constitucions rau en el tipus d'Estat i societat que els propis textos constitucionals creen. El model de constitucionalisme primigeni és el liberal, que apareix a finals de segle XVIII amb les revolucions liberals i burgeses dels Estats Units i a l'Estat francès. En aquests primers compendis legals, les llibertats i els drets tenen una dimensió molt limitada: només es reconeix el dret de llibertat individual, el sufragi és censatari i no hi ha cap regulació per fer que l'Estat pugui intervenir en l'economia.

Més endavant, amb la revolució soviètica, a Rússia emergeix el constitucionalisme socialista, que té el seu origen amb la Declaració de drets del poble treballador i explotat. Posteriorment, durant el període d'entreguerres, sorgeix el constitucionalisme social, que té el seu tret de sortida a Alemanya amb la Constitució de la República de Weimar. Després de la II Guerra Mundial, el model de constitucionalisme social es va adoptar a països com França (1946, 1958), Itàlia (1947), Alemanya Occidental (1949), Grècia (1951, 1975) o Turquia (de 1961, però revisada posteriorment). La Constitució Portuguesa de 1976 o la Constitució Espanyola de 1978 segueixen el mateix model. El constitucionalisme social es basa en la universalització del sufragi actiu i passiu, mentre que també incorpora el reconeixement de tot un conjunt de drets socials. L'òptica legal de les constitucions socials s'emmarca en un context de capitalisme fordista basat en el treball i la retribució salarial, un model que a hores d'ara ja no és vàlid. Per la CUP-CC, a l'hora de plantejar el text constitucional català, cal anar més enllà de l'enfocament propi del fordisme per atènyer les condicions econòmiques i socials pròpies del context actual.

De fet, recentment ha sorgit un altre model de constitucionalisme que ha aportat tot un conjunt de premisses innovadores. Es tracta del model llatinoamericà. La Constitució de Colòmbia de 1991 en marca el seu origen, però la Constitució Venecolana (1999), la Constitució d'Equador (2008) i la Constitució de Bolívia de 2009 segueixen els mateixos patrons. En aquest sentit, el model constitucional llatinoamericà trenca amb la doctrina constitucional clàssica i incorpora elements renovadors: igualtat entre la jerarquia de drets, reconeixement del caràcter plurinacional de l'Estat, amplis mecanismes de democràcia participativa, control democràtic sobre el poder, forta intervenció de l'Estat en l'economia, nacionalització de sectors i recursos estratègics, etc.

Les constitucions també es poden diferenciar pels mecanismes de reforma que tenen establerts. Per una banda, les constitucions flexibles són aquelles que es poden reformar a través del procediment normatiu ordinari, mentre que les constitucions

rígides han de sotmetre's a un recorregut reglamentari especial per ser reformades. El grau de rigidesa dels textos constitucionals és variable en cada país i tot depèn dels requisits que es necessiten a l'hora de fer la reforma. En el cas de la Constitució Espanyola, el text constitucional només es pot reformar a través dels articles 167 i 168 CE. En els seus aspectes fonamentals, la modificació de la Constitució exigeix l'ús de la via que presenta l'article 168, però es tracta d'un procediment que destaca per la seva extrema rigidesa.

C. L'activació del poder constituent

Al llarg de les ponències de la CEPC, la majoria de compareixents han remarcat que tots els processos constituents són diferents, amb característiques pròpies que els distingeixen entre uns i altres. Per Jordi Matas, «cada procés constituent es situa i desenvolupa en un context social determinat», i és que tots els processos estan influïts per les característiques particulars de les societats que protagonitzen el canvi. Així doncs, segons la CUP-CC, Catalunya també ha de desenvolupar el seu propi model de procés constituent. Tal i com reivindica Jordi Matas, «tenim una societat, una història, una economia, una política i una cultura que és la nostra».

La situació de Catalunya a l'hora d'abordar la qüestió constitucional és molt particular. En el cas català, la dificultat és doble: més enllà de la configuració d'un procés constituent, al Principat també s'està efectuant un procés de sobirania i emancipació envers les institucions de Madrid. En canvi, «en altres països, quan es parla de procés constituent, no es posa en dubte el seu marc institucional», considera Jaume López. En el context català, d'altra banda, cal afegir el fet que el país s'enfronta al joc de l'Estat espanyol. «Tenim un Estat en contra, i això marca el procés cap a la constitució de la República Catalana», declara Antoni Abat Ninet, catedràtic de dret constitucional.

Per un altre cantó, les vies diferents d'activació dels processos constituents varia segons els països i la línia estratègica que s'ha seguit en cada lloc. Principalment, els processos constituents s'activen per dues vies. Per una banda, hi ha el recorregut legislatiu: els poders constituïts tenen capacitat per convocar i articular una assemblea constituent. Un dels exemples més recents és el cas de Bolívia, que va projectar la creació d'un òrgan encarregat de redactar un nou text constitucional a través d'una llei que el congrés va aprovar l'any 2006. En el marc de la legalitat espanyola, però, la convocatòria i aprovació d'un procés constituent d'àmbit català des de l'Estat central és una opció amb possibilitats remotes de fer-se realitat.

En la situació d'encallament amb les institucions de Madrid que actualment pateix Catalunya, la via d'activació popular del procés constituent és una altra de les estratègies plausibles. Segons Albert Noguera, «el poder constituent no deriva de la legalitat, sinó de la legitimitat». Així doncs, «un poder constituent que estigui avalat directament per la ciutadania té una fortalesa i una legitimitat democràtica molt superior». En aquest context, el poder constituent pot engegar-se després que la població avaluï la seva arrencada a partir de la votació en un referèndum.

En l'experiència d'elaboració de la Constitució d'Equador, entre 2007 i 2008, el procediment va ser precisament a través de la via referendària. Tal i com explica Noguera, quan Rafael Correa va guanyar les eleccions, ell mateix va convocar un referèndum per preguntar a la ciutadania si era partidària de l'activació d'un poder constituent que culminés en una nova constitució. La majoria dels ciutadans van mostrar-s'hi a favor, així que posteriorment es va fer una convocatòria d'eleccions a assemblea constituent. Un cop s'arriba a aquesta etapa, «l'assemblea constituent pot esdevenir plenipotenciària, com un poder excepcional i provisional fins que es conforma la nova institucionalitat», però també pot quedar relegada a ser només «un annex del Parlament que té la única funció de redactar una nova constitució», explica Albert Noguera. En el cas d'Equador, però, la nova Assemblea constituent va obtenir plens poders. «El mandat i els actes decisoris que podia aprovar l'assemblea

constituent eren jeràrquicament superiors a qualsevol altra norma de l'Estat, fins i tot als dictats de la pròpia Constitució vigent». Es va dissoldre el poder legislatiu i l'Assemblea constituent va assumir plenament les funcions per tramitar lleis a través d'una comissió legislativa que es va crear expressament. «El cas equatorià és un exemple clar de com un poder constituent pot assumir un caràcter plenipotenciari sense estar subordinat a cap poder constituït», comenta Noguera.

Tanmateix, també hi ha processos constituents que han adquirit legitimitat durant la seva pròpia posada en marxa. Segons el jurista Marco Aparicio, «la legitimitat culmina en una nova assemblea constituent o en l'obertura d'un procés que porta a un nou pacte constitucional que desplaça l'anterior». En aquest sentit, el cas de Colòmbia és paradigmàtic. El 1991, al país llatinoamericà es va activar un procés constituent que va sorgir des dels moviments socials. «El reclam i la reivindicació constituent que van assumir les pròpies institucions va procedir de la mobilització social, del moviment universitari i de diversos professors, que van impulsar el moviment de la Sèptima Papeleta en el marc d'unes eleccions locals». De fet, «no hi havia una previsió concreta, preestablerta o clara sobre com abordar una assemblea constituent, però això no va impedir que es pogués obrir d'una manera poc institucional».

A les eleccions municipals colombianes de 1990, es preveia que s'hagués de votar sobre sis àmbits diferents, però els moviments socials van decidir incorporar un setè element que no s'havia inclòs oficialment. Es tractava de la setena papereta, que la gent havia d'afegir a la urna per expressar la seva voluntat en relació a l'obertura d'un hipotètic procés constituent. «Es tracta d'una pràctica que es va fer al marge del poder institucional, sense estar vinculada a cap regulació concreta, sinó que va ser fruit de la mobilització social i política», remarca Marco Aparicio. «Hi va haver fins a 2 milions de persones que van exercir aquesta possibilitat, i les institucions, després de comptabilitzar el nombre de paperetes que s'havia dipositat a les urnes, ho van incorporar quan es van adonar de la força social que tenia la reivindicació».

A Colòmbia, el reclam de la gent era la creació d'una nova institucionalitat i la renovació d'una estructura política que frenés la violència del conflicte armat. Amb tot, a les eleccions presidencials que es van celebrar després dels comicis locals, el govern va incorporar la possibilitat que, més enllà de l'elecció presidencial, la gent també pogués escollir sobre la pertinença d'iniciar o no un procés constituent. Les votants colombianes s'hi van mostrar a favor, cosa que va derivar en una Assemblea constituent que va culminar amb la Constitució de 1991.

D. Síntesi

1. El poder constituent és l'expressió directa de la voluntat popular i recau en la ciutadania, que és sobirana per exercir-lo i té la legitimitat per fer-ho.

2. El poder constituent és absolut i il·limitat. Així doncs, l'Assemblea Constituent, com a garant de la sobirania popular de la ciutadania de Catalunya, podrà exercir el poder constituent amb plens poders. En aquest sentit, els actes decisoris de l'Assemblea Constituent seran: jeràrquicament superiors a qualsevol norma procedent d'altres ordenaments jurídics (1), de compliment obligatori pels altres poders públics i per qualsevol persona física o jurídica (2) i passaran per sobre de les atribucions dels poders constituïts prèviament (3). Amb tot, no hi haurà cap tribunal, jutjat o entitat de poder externa que pugui controlar, suspendre o impugnar les disposicions que prengui l'Assemblea Constituent.

3. Un procés constituent plenament democràtic ha d'inspirar-se en el model constitucionalista americà i en la doctrina del poder constituent originari. En aquest sentit, el procés de redacció i aprovació de la Constitució catalana ha de fonamentar-se en un alt grau de participació i amb una intervenció directa de la ciutadania.

4. Tenint en compte tots els criteris tècnics i de procediment que hi ha entorn als textos constitucionals, cal optar per un model garantista de Constitució que incorpori novetats aparegudes en el constitucionalisme llatinoamericà dels últims anys,

amb el reconeixement, la protecció plena i una jerarquia en igualtat de condicions de drets civils, polítics, socials i col·lectius. Aquests drets han de ser reconeguts a totes les persones que visquin al país, més enllà de quina sigui la seva situació administrativa pròpia.

5. Les garanties de la nova Constitució catalana també han de desvincular-se dels criteris d'època fordista, centrats en el treball i el salari. La societat actual pateix una realitat d'atur i precarietat constants, amb un sistema econòmic que està basat en la multifragmentació de les formes de treball. Així doncs, cal trobar noves vies constitucionals que tinguin en compte la situació vigent per fer-li front.

6. El text constitucional que regirà la futura República Catalana ha d'incorporar procediments democratitzadors, amb mecanismes de democràcia participativa directa, control democràtic sobre els representants polítics i domini de la societat sobre les institucions de l'Estat.

7. És necessari trobar un equilibri entre un marc constitucional que no sigui molt rígid, però tampoc excessivament flexible. Quan es vulgui fer qualsevol reforma de la Constitució, la proposta de modificació hauria de ser aprovada per majoria absoluta de vots al Parlament. Un cop hagués passat aquest primer pas, el nou text haurà de ser ratificat mitjançant un referèndum popular.

8. Un dels mecanismes més comuns per iniciar l'activació popular directa del poder constituent és a través de la celebració d'un referèndum vinculant autoritzat enfocat amb aquest objectiu. Aquesta via però, és impossible des de l'Estat espanyol.

9. L'activació del poder constituent es pot fer a través del Parlament, mitjançant la via legislativa, com va ser en el cas del procés constituent bolivià. Tanmateix, també es pot fer directament, a partir del reclam de la ciutadania, com va passar a l'Equador i en altres països. Un procés constituent activat per la sobirania popular arrenca amb molta més força i legitimitat democràtica que qualsevol altre procés constituent activat pel Parlament a través d'una llei de convocatòria de l'Assemblea Constituent.

10. El procés constituent activat per la ciutadania pot incloure un referèndum que avaluï la seva arrencada. En el cas català i degut a les successives negatives de l'Estat espanyol, aquest pot ser del tipus referèndum unilateral d'independència (RUI).

3. El Procés Constituent

A. La radicalitat democràtica com a via

La participació ciutadana en el recorregut del procés constituent es pot articular de moltes maneres diverses. Per la CUP-CC, la implicació de la població en la construcció de la República Catalana ha de ser present i activa des del principi fins a la fi del trajecte. La participació ha d'incloure a les organitzacions de la societat civil catalana, a la població no organitzada i als càrrecs parlamentaris electes en eleccions constituents. Per emprendre un procés constituent amb prou garanties de democràcia, transparència i legitimitat, cal un alt grau d'activació i participació popular. A més, la contribució de la ciutadania s'ha de traduir en estratègies i postures de valor vinculant que recullin la voluntat expressada per la gent.

Al llarg de les sessions de la CEPC, moltes de les persones compareixents han aportat informació i mecanismes que ajuden a concebre els passos a seguir perquè la gent prengui decisions vinculants i tinguin una participació directa durant tot el procés d'elaboració del text constitucional.

Actualment, en el model de democràcia del segle XXI, hi ha un canvi de paradigma teòric que també influeix a l'hora de bastir els processos constituents. «Les democràcies són molt més complexes que els sistemes polítics que hi havia quan es van originar les principals teories constituents», i és que avui en dia «no hi ha cap teoria democràtica que sintetitzi tot allò que normativament es necessita», declara el polític Ferran Requejo. De fet, la legitimitat constituent beu de diverses teories.

«Hi ha una teoria monista enfront d'una teoria més dualista o pluralista». La visió dualista és més moderna: s'acompanya del constitucionalisme –l'estat de dret– i de la democràcia, que són dos elements que es necessiten mútuament.

Ferran Requejo explica que el procés constituent català ha de ser ampli i obert, principi amb el que la CUP-CC coincideix plenament. Per ell, la manera de pactar la Constitució Espanyola de 1978 va ser un procés deslegitimant d'entrada: «un procediment de set senyors tancats en una habitació una colla de mesos que al final surten amb un paper articulat és un model que avui no seria massa presentable». A més, qualsevol procés constituent va lligat a tota una sèrie de complexitats: «les democràcies són processos oberts, no hi ha un model final i sempre són millorables». En aquest sentit, «no tot allò que és desitjable és fàcilment articulable». Com la pròpia CUP-CC, Requejo també considera que la impossibilitat d'arribar a un acord polític amb l'Estat espanyol implica que en el procés constituent català s'hagi d'optar per la ruptura del marc legal.

A la CEPC, Joan Subirats va fer una lectura crítica que també és similar a l'anàlisi de la CUP-CC. «Hi hauria d'haver una certa ruptura» si Catalunya vol obtenir «un plus de sobirania». «No podem tornar a fer com a l'any 1980, quan vam fer un Estatut d'Autonomia amb les mateixes lògiques de gestió i estructures administratives que heretàvem de l'Estat». Així doncs, en el procés constituent cap a un nou estat «cal trencar la lògica de tradició liberal i passar a la lògica de govern multi-nivell» perquè «en la seva versió democràtica posterior, l'Estat liberal ha funcionat tradicionalment sobre la lògica de la jerarquia i de la competència».

El procés constituent, però, no només està lligat a la qüestió nacional, sinó que tronca amb la idea del dret a decidir i la representa en un sentit ampli. Es tracta de «de decidir sobre tot». Més enllà de la independència del país, el procés ha de servir per articular un nou àmbit de debats de molta transversalitat política, ha d'ajudar a generar grans consensos i també ha de ser útil per garantir una major cohesió social. «El procés constituent pot ser un espai d'inclusivitat, és una oportunitat per anar a buscar col·lectius que normalment no se senten cridats a participar», considera Jaume López, integrant de Reinicia Catalunya.

B. Models de participació

Els modes de participació ciutadana en els processos constituents poden ser diferents. Per un cantó, el procediment d'elaboració d'un nou text constitucional es pot articular d'una manera organicista. Es tracta d'un «procés a on el centre de discussió i aprovació de les decisions són els espais i subjectes tradicionals de la política: els partits i institucions». En aquest cas, segons Albert Noguera, un cop s'han pres els acords pertinents, «es permetria ratificar les decisions preses per les instàncies institucionals a través d'un referèndum». Tanmateix, «la participació organicista no es pot entendre com un model de participació lliure, real i sobirà, sinó que s'ha d'entendre com un acte de perfeccionament d'una decisió estatal que no arribaria a la naturalesa d'acord jurídic sense la intervenció del poble». Aleshores, «es produiria una subsumpció, o una integració de la voluntat popular amb la voluntat institucional», però «no hi ha una participació lliure o directa de la ciutadania, sinó que la votació mitjançant un referèndum al final del procés es concebria més aviat com un annex a aquesta realitat institucional i superior que ja ha pres la decisió i que simplement és ratificada pel poble». Així doncs, en el model de participació organicista, «no es trenca la lògica de democràcia representativa».

Més enllà del model organicista, de caire representatiu i pròpiament institucional, la CUP-CC aposta per una participació de la població catalana en les diverses fases del procés. La participació ha de ser imprescindible i cal incloure el major grau d'implicació directa possible. En aquest sentit, en contraposició al model de participació organicista, la participació també pot tenir una funció democratitzadora, amb

una connexió directa entre la sobirania popular i el procés constituent que ofereix una vinculació del poble al llarg de tot el recorregut.

A nivell històric, hi ha diversos exemples de processos constituents amb diferents espais de decisió per a la ciutadania que han estat cabdals a l'hora de dissenyar el model d'Estat al qual es volia arribar. A la CEPC, Albert Noguera va parlar d'experiències constitucionals de països variats. Malgrat que no tots han reeixit, es tracta de precedents que poden ser d'inspiració pel propi procés constituent català:

– A finals de la II Guerra Mundial, quan els aliats i les tropes partisans derroten el feixisme, a Itàlia es corona Humbert II com a nou monarca. Dos mesos després de la coronació del rei, es van convocar eleccions amb més àmbits de decisió que no pas uns comicis ordinaris. Per una banda, la població va escollir als representants polítics que formarien part de la nova assemblea constituent, mentre que també es va fer una altra votació per tal que la població triés entre mantenir la monarquia o bé optar per la creació d'una nova República. L'opció republicana es va imposar. Es tractava d'una decisió irrevocable i vinculant, així que els càrrecs polítics que van ser elegits per formar l'assemblea constituent i van haver d'elaborar una nova Constitució que es basés en la república com a forma d'Estat.

– En el procés constituent bolivià, el referèndum va ser un mitjà de participació de caràcter previ a les regions de Tarija, Pando i Santa Cruz. El reclam de la població d'aquestes zones era que el futur text constitucional els reconegués el dret a tenir un règim d'autonomia territorial propi. A la votació, els tres departaments van mostrar-se a favor de l'opció autonòmica, o sigui que durant l'elaboració de la nova Constitució es va haver d'incorporar tres autonomies territorials en el disseny del model d'Estat bolivià.

– De la mateixa manera que la CUP-CC preveu pel cas català, el procés constituent islandès es va planificar en tres fases diverses. La primera va preveure la creació d'un Fòrum Nacional, que fou integrat per mil persones designades per sorteig. En l'elecció dels ciutadans que van formar part d'aquest grup, es van establir criteris de representació territorial i de paritat entre home i dona. La ciutadania reunida al Fòrum, a més, va prendre decisions de caràcter vinculant que la nova constitució hauria d'incorporar: es va establir que el futur sistema electoral fos de base proporcional, i que els recursos naturals del país passessin a ser de propietat col·lectiva. D'altra banda, en un període anterior a la convocatòria del Fòrum Nacional, es va convocar un altre fòrum de tipus més informal que estava format per representants dels moviments socials islandesos i ciutadans elegits per sorteig. Al cap de poc, després que el Tribunal Suprem anul·lés les eleccions a Assemblea Constituent que va impugnar un dels candidats no elegits, el procés islandès va entrar a l'etapa següent: el Parlament va crear una comissió constitucional que seria integrada per diferents experts encarregats d'encaixar les propostes fetes per la gent que va participar al Fòrum Nacional. Per últim, en el tercer període, hi va haver la convocatòria d'unes eleccions destinades a escollir els càrrecs polítics que formarien part de la futura assemblea constituent. Un cop fets els comicis, les persones elegides van crear una comissió parlamentària que s'encarregaria de redactar la constitució. Per ratificar-la, es va celebrar una nova ronda electoral, però els sectors conservadors van imposar-se a la segona volta dels comicis i van impedir que la constitució es pogués arribar a aprovar.

C. Perspectives per emprendre els debats ciutadans

El procés constituent ha de proporcionar espais clars de participació a la ciutadania. Per la CUP-CC el procés participatiu ha de ser vinculant sobre diferents ítems bàsics de les constitucions i ha d'estar fonamentat sobre les sobirania: qüestió energètica, econòmica, territorial, etc. Un cop la ciutadania defineixi els grans àmbits estratègics que considera cabdals pel futur país, l'Assemblea constituent, a partir de

comissions de treball a on hi pot haver més concreció, va elaborant el contingut específic de la Constitució.

Si fem referència al model d'Estat liberal vigent a l'actualitat, cal que la societat tingui tot un seguit de mecanismes de control a sobre seu. «L'Estat liberal es va crear en base a la desconfiança social, per això es va fer la divisió de poders». Tanmateix, avui en dia, aquest sistema «no funciona, perquè els poders s'han amalgamat de tal manera que ja no hi ha divisió possible», explica Joan Subirats. Per redreçar aquesta problemàtica, hi hauria d'haver un impuls per crear més espais de transparència, s'hauria de fer més registres d'avaluació ciutadana sobre els compromisos que fa el poder –analitzant el seu compliment posterior– i també caldria posar en marxa tota una sèrie d'instruments de control jurídic sobre les decisions que prenen els organismes governamentals. En aquest sentit, Joan Subirats va fer referència al mecanisme del recall, que s'activa a l'Estat de Califòrnia quan entre un 10 i 15% de persones amb dret a vot consideren que els càrrecs electes no estan complint el mandat que se'ls va donar. En aquest punt, la ciutadania té dret a reclamar que es torni a convocar eleccions, perquè considera que s'ha incomplert el contracte establert. És un mecanisme de recuperació de legitimitat, fa que hi hagi capacitat de control quan és necessari i contribueix a crear un model de democràcia vigilant. De fet, en la redacció de la constitució, tot això ha de tenir algun tipus d'articulació. La representació no s'ha de basar només en una lògica individual, sinó que «hauria de tenir una lògica més col·lectiva, comuna i comunitària», perquè la qualitat democràtica es basa «en la deliberació, que ha de ser vinculant», remarca Subirats.

Al llarg del recorregut del procés constituent, la qüestió tecnològica també s'ha de tenir molt en compte. Es tracta d'un àmbit que pot ajudar en gran mesura durant les fases de participació de la població catalana en l'elaboració del text constitucional. A nivell mundial, la societat es troba en una etapa de plena globalització tecnològica i digital. Per això, és necessari utilitzar els nous instruments tecnològics que emergeixen avui en dia per combinar-los amb els elements econòmics i socials existents i treure'n profit. De la mateixa manera, per la CUP-CC, la utilització en benefici propi de les innovacions tecnològiques també pot servir per plantejar mecanismes de difusió d'informació i de millora en l'àmbit de la transparència. En el cas islandès, «l'ús generalitzat de les noves tecnologies i d'internet pel 90% de la població va ajudar a la gent a participar en el disseny de la constitució», comenta Ferran Requejo.

Més enllà de la qüestió tecnològica, la participació en el procés constituent també es pot abordar des del punt de vista de la perspectiva de gènere. «El concepte de representació política no ha de ser entès com l'entenem fins ara», i és que «no es pot parlar d'un procés constituent sense que hi hagi un principi de paritat política», considera la sociòloga Encarna Bodelón.

A totes les dinàmiques de gestió del procés constituent, la informació també hi ha de tenir un paper molt rellevant. En els processos de participació ciutadana, les dades informatives que es proporciona a les persones implicades són cabdals per marcar la seva opinió. Per la CUP-CC, el dret a la informació i la qualitat informativa són imprescindibles en tot el recorregut d'elaboració del text constitucional. Amb tot, perquè la dinàmica de transmissió d'informació sigui fructífera, s'ha de trobar mecanismes per «assimilar la informació rellevant» i així comprendre «tots els àmbits temàtics que tenen a veure amb el procés constituent». La qüestió, per Jordi Matas, és «prendre decisions a consciència» i garantir que la difusió d'informació en la dinàmica participativa del procés constituent sigui efectiva. Per aconseguir que la ciutadania es formi una bona opinió, «la informació ha de ser plural, neutra, exhaustiva i transparent». Així doncs, si la dinàmica de difusió informativa és efectiva, es podrà articular un debat ciutadà amb temàtiques aprofundides que eviti les males praxis participatives. En aquest sentit, segons Matas, «és absolutament necessari que el procés constituent prevegi una fase de participació popular que sigui de

discussió i debat sobre àmbits que afectaran a Catalunya», però per ell, les decisions preses de manera participativa per part de la població no han de ser vinculants al peu de la lletra. La postura de la CUP-CC, tanmateix, és contrària a l'argument de Matas: la voluntat de la ciutadania s'ha de respectar i ha de ser adoptada en el text constitucional a través de lleis tangibles.

D. Síntesi

1. El Procés Constituent ha de proporcionar espais clars de participació a la ciutadania. El debat ha de centrar-se sobre els eixos bàsics de tota Constitució i fonamentar-se sobre les diferents sobiraniaes.

2. El Procés Constituent participatiu i de base ciutadana ha de ser impulsat pels moviments socials, amb el reconeixement i legitimació de les institucions.

3. Un procés participatiu plenament democràtic ha d'incorporar mecanismes de participació i base ciutadana al llarg de tot el seu recorregut. Les decisions preses a través de la dinàmica participativa han de definir els grans eixos de la constitució de la futura República Catalana de manera vinculant.

4. Per tal que la vinculació de la societat civil amb el Procés Constituent sigui activa i fluïda, les eines de participació s'han d'incorporar a la fase preconstituent, durant l'etapa de convocatòria i vigència de l'Assemblea Constituent i al final de la mateixa a partir de la ratificació popular mitjançant un referèndum del projecte de Constitució.

5. En tot el procés, és necessari evitar formes de participació de tendència centralista i, per tant, els debats han de ser territorialitzats.

6. La participació de la població catalana no ha de ser un simple exercici de ratificació de decisions que hagin estat adoptades prèviament per les instàncies representatives. S'ha de garantir que els temes i les consultes a deliberar no estiguin fixades només pels organismes institucionals de poder, sinó per la pròpia ciutadania. En aquest sentit, la societat civil ha de traslladar un mandat de caràcter vinculant a la institució pública.

7. És necessari introduir criteris de perspectiva de gènere i de paritat entre homes i dones en el seguiment de tot el Procés Constituent, des dels espais de participació fins a la ratificació de la pròpia Constitució.

8. La dinàmica del Procés Constituent català es podria dividir en tres fases:

a. Un procés participatiu previ, que esdevindria l'etapa d'activació del propi Procés Constituent. Per la CUP-CC, en aquest punt, moviments socials i membres de la societat civil s'haurien de reunir en un Fòrum Social Constituent per establir uns paràmetres de proposta constitucional sobre diversos àmbits claus del país per després deliberar-los en votació entre tota la població a través d'una consulta múltiple.

b. La creació de l'Assemblea Constituent i l'aprovació definitiva del projecte de Constitució

c. La ratificació per referèndum constitucional, que donarà pas a la conformació de la nova institucionalitat estatal de la República Catalana.

4. Metodologies, fases i recorregut per un Procés Constituent propi

A. La mirada feminista

En el procés constituent català, s'ha d'adoptar tota una sèrie de mesures que incloguin plenament a la dona. El procés ha de garantir els seus drets, ha de plantejar l'acabament de la desigualtat de gènere a través de mesures legals i també ha d'impedir que hi hagi violències masclistes i patriarcals a la futura República Catalana. Amb tot, «s'ha d'incorporar a la dona en el debat i desenvolupament del procés constituent perquè hi sigui present durant tot el seu recorregut», declara la sociòloga Encarna Bodelón. Per la CUP-CC, afegir un enfocament feminista en el procés constituent permetrà fer avenços trencadors en l'estratègia de plantejar el model

d'institucions, de família, d'educació o de treball. S'ha de provocar «un gran canvi social» que inclogui a tots els elements de la societat i revolucioni alguns dels fonaments pels quals s'ha regit fins ara l'Estat liberal. De fet, el camí cap a la República Catalana hauria d'integrar el bagatge i l'enfocament dels moviments socials, així com noves eines d'acció que fins ara s'han practicat fora de l'àmbit de les institucions.

Per la CUP-CC, el procés constituent també és una oportunitat per erradicar les desigualtats immerses a nivell social i fer una reconfiguració en profunditat del model de ciutadania. De la mateixa manera, el nou text constitucional ha de garantir diversos drets cabdals en l'àmbit de la perspectiva de gènere que avui en dia encara no tenen cabuda en el marc de la Constitució Espanyola de 1978. En aquest sentit, tant per Encarna Bodelón com per la CUP-CC, la futura constitució catalana hauria d'incorporar tot un conjunt de drets sexuals i reproductius que fins ara no s'han contemplat a nivell constitucional. Els objectius, que cadascú pugui controlar la seva pròpia sexualitat, que tothom pugui escollir lliurement amb qui vol estar, establir mesures per tal que les dones no pateixin violències masclistes o sexuals i també atorgar el dret a la integritat sexual.

En tot plegat, la futura constitució també ha de tenir en compte el dret de treball i cures. «En l'ordre de les constitucions liberals, la idea del treball es va quedar reclosa al dret al treball assalariat», denuncia Encarna Bodelón, cosa que és una idea molt arrelada als processos econòmics d'ordre capitalista. El moviment feminista, però, va trencar amb aquesta concepció rígida del treball per incloure el dret al treball domèstic i de cures, «que estaria vinculat a la idea de sostenibilitat de la vida humana». Des del naixement del constitucionalisme liberal, «el capitalisme patriarcal ha posat una barrera entre l'espai domèstic i laboral, com si funcionessin de manera diferent i no estiguessin interrelacionats», però en realitat, «són dos àmbits interdependents». Per Bodelón, «la cura de les persones és un aspecte essencial de la vida humana que els textos constitucionals no han recollit. Engloba les tasques domèstiques, els afectes, les relacions subjectives, les dependències i els equilibris emocionals, però tot això queda fora dels paradigmes constitucionals tradicionals». A més, amb la crisi econòmica, les ajudes a la cura s'han reduït i se n'ha agreujat la mercantilització. A part, amb el malestar econòmic i les polítiques neoliberals dels últims anys, les dones s'han vist obligades a cobrir molts espais que el sector públic està deixant de banda. «Allà a on no arriben les ajudes a la dependència, les dones són les que s'ocupen dels dependents, dels nens i de les persones grans».

Més enllà de la qüestió de les cures, la CUP-CC també pretén que el procés constituent incorpori el concepte de partit i serveixi per promoure el canvi en els models de representativitat política. «No es pot parlar de procés constituent sense que hi hagi un principi de paritat política», constata Encarna Bodelón. Per ella, «la lluita contra la desigualtat home-dona ha de ser un element transversal en qualsevol procés constituent». Incloure la paritat, amb tot, trenca la lògica de la representació política liberal.

B. El procés participatiu previ

Durant les diverses etapes previstes en la ruta del procés constituent, la primera és molt rellevant perquè ha de bastir els fonaments de tot l'entramat constitucional futur. Per Albert Noguera, a la fase primigènia s'ha de procedir a l'activació del poder constituent. També és el punt en el qual la participació de la ciutadania ha de ser més intensa: hi ha d'haver molts petits processos constituents a la vegada. «Es tracta d'un període participatiu, en el qual ciutadans i organitzacions de la societat civil estableixen mandats, directrius, principis i idees bàsiques per la futura constitució», explica Noguera. A més, les decisions que la societat prengui en el procés participatiu s'han de traduir en un mandat amb continguts de caràcter vinculant pels càrrecs polítics que integraran la futura Assemblea Constituent.

En aquest àmbit, la CUP-CC té una proposta clara: el procés cívic que es tiri endavant ha de tenir un alt grau de participació i implicació ciutadana, però també és molt important que rebí l'aixopluc del Parlament. En un primer terme, hi ha d'haver un grup promotor que estigui format per partits com JxS, la CUP-CC, Esquerra Unida o Podem, però també és necessari que integri l'espai dels comuns i entitats com l'Assemblea Nacional Catalana (ANC), Òmnium Cultural o Reinicia Catalunya. Un cop aquest primer cercle constituent estigui creat, els grups que l'integren han d'engegar una plataforma que sigui participativa, oberta i transversal. L'objectiu, en aquest cas, és que la plataforma sigui diversa i aglutini a membres de la societat civil, a organitzacions polítiques i a moviments socials que vulguin participar en l'elaboració de la constitució catalana. De la mateixa manera, aquest nucli ha de ser d'abast plural: ha d'integrar partits, entitats i persones de perfil independentista, però també cal que les associacions i organitzacions federalistes hi estiguin incloses. En el seu propi procés de debat i de deliberació de continguts, la plataforma ha de prendre tot un conjunt de decisions que esdevindran vinculants.

C. El Fòrum Social Constituent

Després de la gestió de la plataforma, s'haurà de donar pas al Fòrum Social Constituent. Aquest òrgan, en línies generals, haurà d'estar format per representants de la societat civil, tot i que la CUP-CC considera que les persones representants dels grups polítics també hi haurien d'assistir.

Al Fòrum Social Constituent és cabdal que es debati sobre tota una sèrie de qüestions d'abast estratègic pel país. A les discussions, es plantejaran al voltant de set preguntes que més endavant hauran de sotmetre's a votació de la ciutadania. La consulta, que es celebrarà en diverses fases, hauria de posar en qüestió una set punts diversos:

1. Principis i elements constitutius de la República Catalana.
2. Drets, deures i garanties.
3. Participació ciutadana i organització política.
4. Organització territorial.
5. Model econòmic.
6. Recursos naturals, medi ambient i territori.
7. Relacions internacionals i cultura de pau.

D. De la ruptura a l'Assemblea Constituent

Els resultats de la consulta múltiple hauran de ser vinculants per la proposta de futura constitució. Amb tot, després del període multirefrendari, el procés s'haurà d'endinsar a la fase de conformació de l'Assemblea Constituent. En aquesta etapa, és cabdal que es trenqui amb la legalitat de l'Estat espanyol i s'entri en un marc de ruptura a través de les lleis de desconnexió. A partir d'aquí, s'hauria de celebrar un referèndum unilateral d'independència per ratificar el pas cap a la República Catalana. Després de la votació, s'haurà de convocar eleccions de nou per formar la nova Assemblea Constituent. Al llarg de la dinàmica, les decisions vinculants preses anteriorment per la ciutadania també hauran de tenir-se en compte a l'hora d'articular el procediment constituent. De la mateixa manera, al període pròpiament constituent, és necessari que es mantinguin activats els instruments de participació de la ciutadania, ja que la població no es pot veure desmarcada de la dinàmica d'elaboració del text constitucional. En el punt participatiu, l'ús de les noves tecnologies és un element que s'ha de tenir present.

Per la CUP-CC, d'altra banda, l'Assemblea Constituent ha de disposar d'un poder plenipotenciari, sense cap limitació per part dels poders constituïts de la institucionalitat anterior. Segons Albert Noguera, durant l'etapa assembleària, «és comú que hi hagi òrgans administratius, una oficina i una unitat tècnica de participació ciutadana que s'encarrega de mantenir el contacte entre la ciutadania i l'assemblea

constituent». A la vegada, «aquest òrgan sistematitza les propostes que arriben de la ciutadania durant el funcionament assembleari, garanteix el dret a la informació de tots els ciutadans i organitza debats al llarg del territori, a on les persones que integren l'Assemblea Constituent exposen l'estat de la qüestió». A nivell d'organismes, a l'Assemblea Constituent també hi ha «comissions generals de participació ciutadana», comenta Noguera. En qualsevol d'aquests òrgans, o bé en el ple de l'assemblea, si el president o la meitat més u dels seus membres ho solliciten, es fa una pausa de trenta minuts per crear una comissió general que rebí a organitzacions de la societat civil que volen expressar la seva opinió sobre temes en concret.

A les sessions de la Comissió d'Estudi del Procés Constituent (CEPC), tanmateix, hi va haver ponents que van plantejar estratègies de ruptura més accelerades. Pel catedràtic en dret constitucional Antoni Abat Ninet, el procés avança amb massa lentitud. En opinió seva, «en un escenari de bloqueig com el que tenim a Catalunya», la situació d'encallament legitimaria el pas cap a la declaració d'independència del país. Per Abat Ninet, el fet que l'Estat espanyol prohibeixi la celebració del referèndum d'autodeterminació i no deixi cap altra sortida és la clau per legitimar una declaració unilateral d'independència (DUI) que després hauria de comportar la convocatòria d'un referèndum unilateral d'independència (RUI) que ratifiqués la proclamació independentista feta prèviament. Segons el jurista, la via directa cap a la República Catalana estaria fonamentada en el 48% de vots independentistes aconseguits a les darreres eleccions plebiscitàries i en la majoria absoluta de diputats al Parlament de Catalunya. D'altra banda, Abat Ninet també creu que en el procés sobiranista que a hores d'ara viu Catalunya no hi ha temps de marge per dissenyar un text constitucional ampli i complex. Per ell, en un primer moment, la qüestió rau en fer una petita constitució transitòria o una norma amb valor constitutiu propi que consti d'una desena d'articles de caire tècnic per assegurar el procés de transitorietat cap a la República Catalana.

E. Aprovació definitiva del projecte de constitució

Després de la fase assembleària, s'ha de tirar endavant el procediment d'aprovació del projecte de constitució que s'hagi redactat, amb la conformació definitiva de la nova institucionalitat estatal. Per Albert Noguera, al període final de ratificació és necessari organitzar un nou referèndum d'aprovació definitiva del text constitucional. En relació al disseny d'una nova consulta, Noguera considera que hi poden haver diverses modalitats referendàries. Per un cantó, el referèndum pot ser de tipus clàssic, amb la pregunta binària de «Sí» o «No» a la constitució. Tanmateix, aquesta demanda també podria incloure preguntes concretes sobre continguts d'articles específics.

En el referèndum de la Constitució de Bolívia, més enllà del «Sí» o el «No», diversos articles del text constitucional van ser posats en qüestió. «En parts concretes de la Constitució, quan es fa referència a garanties com la intervenció de l'Estat a l'economia, cada partit podria fer campanya a favor de la seva pròpia opció», explica Noguera. D'altra banda, «en un hipotètic referèndum en el qual es volgués votar la constitució per diverses parts, hi podria haver un títol preliminar que si s'aprovés esdevindria una declaració d'independència implícita». No obstant, «si després hi hagués alguna altra part que no s'aprovés, aquesta tornaria a l'assemblea constituent per modificar-se». Tanmateix, «si sortís el “No” en el títol preliminar, tot allò que ve després cauria, perquè l'aprovació de la nova constitució no tindria sentit», considera Noguera.

F. Síntesi

1. La Constitució ha d'incorporar la perspectiva de gènere i el discurs feminista. A nivell legal, el text ha d'incloure mecanismes per garantir tot un conjunt de drets que la dona encara no té reconeguts. En aquest sentit, la Constitució ha de contem-

plar instruments per acabar amb les violències masclistes i les desigualtats entre home i dona. De la mateixa manera, el compendi constitucional ha de garantir la paritat en la representació política, ha de reconèixer el treball domèstic i de cures i també ha d'assegurar tota una sèrie de drets sexuals i reproductius.

2. Les experiències del constitucionalisme comparat mostren que els mecanismes de participació ciutadana previs a la convocatòria formal de l'Assemblea Constituent són la celebració de consultes o referèndums. De la mateixa manera, en la majoria de trajectòries constitucionals que són referència, també s'han articulat organismes de fòrum social en els quals participen els moviments socials i membres de la societat civil. En la major part dels casos, la collita dels processos participatius previs s'ha traduït en mandats vinculants que s'han de tenir en compte a l'hora de prendre decisions a l'Assemblea Constituent.

3. El procés participatiu cívic català ha de tenir un alt grau de participació i implicació ciutadana, però també és molt important que rebi l'aixopluc i legitimitació del Parlament.

4. La dinamització del procés participatiu català l'ha d'entomar una plataforma ciutadana oberta i transversal, que ha d'aglutinar a membres de la societat civil, organitzacions polítiques i moviments socials que vulguin participar en l'elaboració de la Constitució catalana, siguin independentistes, sobiranistes, federalistes o altres.

5. El Fòrum Social Constituent haurà d'estar format per representants de la societat civil organitzada, però també per partits polítics. S'hi debatran qüestions d'abast estratègic pel país i les seves conclusions, sotmeses a consulta ciutadana, seran vinculants.

6. En el cas català, després de la fase de consulta multireferendària i abans de la conformació de l'Assemblea Constituent, s'haurà de trencar amb la legalitat de l'Estat espanyol, entrar en un marc de ruptura a través de l'aprovació de les lleis de desconnexió per part del Parlament de Catalunya i celebrar un referèndum unilateral d'independència (RUI) per legitimar i ratificar el pas cap a la República catalana independent.

7. L'Assemblea Constituent ha de disposar d'un poder plenipotenciari, sense cap limitació per part dels poders constituïts de la institucionalitat anterior.

8. El reglament de funcionament intern de l'Assemblea Constituent ha d'incloure mecanismes per la participació de la ciutadania durant els mesos de funcionament de l'organisme.

9. El Govern ha de donar suport al procés constituent, per tal que el debat ciutadà transversal, plural i democràtic es pugui dur a terme.

5. Conclusions

1. Actualment, no hi ha cap marge d'acció pel reconeixement del dret a decidir del poble català en l'interior del marc jurídic constitucional i legal espanyol. L'única manera possible d'exercir aquest dret és per la via de la desconnexió i l'activació unilateral d'un Procés Constituent propi.

2. El poble de Catalunya té la legitimitat per a començar un Procés Constituent propi, de base ciutadana, transversal, participatiu i vinculant, amb el reconeixement, el suport i l'aval de les institucions catalanes.

3. El Parlament crearà una comissió parlamentària de seguiment del Procés Constituent. Els poders públics catalans dotaran del finançament necessari les diferents fases del Procés Constituent. Cap d'aquestes decisions serà susceptible de control, suspensió o impugnació per part d'algun altre poder, jutjat o tribunal.

4. El Procés Constituent constarà de tres fases: una primera fase de procés participatiu previ, una segona fase de desconnexió amb l'Estat i convocatòria d'una Assemblea Constituent que redacti un projecte de Constitució i una tercera fase de ratificació popular del text constitucional mitjançant referèndum.

5. El procés participatiu previ tindrà com a òrgan principal un Fòrum Social Constituent (FSC) format per representants de la societat civil organitzada i dels partits polítics. El FSC debatrà i formularà un conjunt de preguntes sobre continguts concrets de la futura Constitució que seran resoltes per la ciutadania mitjançant una consulta multireferendària. El resultat de la consulta multireferendària constituirà un mandat vinculant pels integrants de l'Assemblea Constituent que els hauran d'incorporar en el redactat del projecte de Constitució.

6. Després de la fase de consulta multireferendària es trencarà amb la legalitat de l'Estat espanyol a través de l'aprovació de les lleis de desconexió per part del Parlament de Catalunya i la celebració d'un Referèndum Unilateral d'Independència (RUI) que servirà per activar la convocatòria de l'Assemblea Constituent (AC). Les lleis de desconexió seran jeràrquicament superiors a qualsevol altre norma o acte decisorí de qualsevol ordenament jurídic i d'obligatori compliment per a tots els poders públics, persones físiques i jurídiques sense excepció. Aquestes no son susceptibles de control, suspensió o impugnació per part de cap altre poder, jutjat o tribunal.

7. Una vegada convocada, elegida i constituïda, l'Assemblea Constituent disposarà de plens poders. Les seves decisions seran d'obligatori compliment per a tota la resta de poders públics, persones físiques i jurídiques. Cap de les seves decisions serà tampoc susceptible de control, suspensió o impugnació per part d'algun altre poder, jutjat o tribunal.

8. El Reglament de funcionament intern de l'AC establirà mecanismes per garantir la participació directa, activa i democràtica de les persones i la societat civil organitzada en el procés de discussió y elaboració de propostes per al Projecte de Constitució.

9. Una vegada l'AC hagi aprovat el Projecte de Constitució es convocarà a referèndum constitucional per a que el poble de Catalunya aprovi o rebutgi de manera pacífica i democràtica el text de la nova Constitució.

10. És necessari introduir criteris de perspectiva de gènere i de paritat entre homes i dones en totes les fases del Procés Constituent on sigui possible.

6.5. Propostes de Conclusions Transaccionades entre el G. P. de Junts pel Sí i el G. P. de la Candidatura d'Unitat Popular - Crida Constituent (Presentades en la Mateixa Sessió de la Comissió tinguda el dia 18 de Juliol de 2016)

1. Actualment, no hi ha cap marge d'acció pel reconeixement del dret a decidir del poble català en l'interior del marc jurídic constitucional i legal espanyol. L'única manera possible d'exercir aquest dret és per la via de la desconexió i l'activació d'un Procés Constituent propi.

2. El poble de Catalunya té la legitimitat per a començar un Procés Constituent propi, democràtic, de base ciutadana, transversal, participatiu i vinculant, amb el reconeixement, el suport i l'aval de les institucions catalanes.

3. Les experiències comparades d'altres països avalen el camí emprès per Catalunya per anar construint un model singular de procés constituent ateses les circumstàncies socials, culturals, polítiques i econòmiques que ens són pròpies.

4. Cal vetllar perquè el marc metodològic del procés constituent sigui consensuat, conegut, transparent i compartit amb tota la societat i les institucions que l'avalen. El procés constituent ha de tenir la capacitat d'encabir totes les sensibilitats ideològiques i socials des del primer moment, també a l'hora de fixar els indicadors, el calendari i totes aquelles qüestions que afectin al mètode per avançar.

5. El Procés Constituent constarà de tres fases: una primera de procés participatiu, una segona fase de desconexió amb l'Estat i convocatòria d'unes eleccions constituents que conformaran una Assemblea Constituent, que redactarà un projecte de Constitució. En una tercera fase serà ratificada a nivell popular mitjançant referèndum.

6. El procés participatiu previ tindrà com a òrgan principal un Fòrum Social Constituent (FSC) format per representants de la societat civil organitzada i dels

partits polítics. El FSC debatrà i formularà un conjunt de preguntes sobre continguts concrets de la futura Constitució que seran resoltes per la ciutadania mitjançant un procés de participació ciutadana. El resultat d'aquesta participació ciutadana constituirà un mandat vinculant pels integrants de l'Assemblea Constituent que els hauran d'incorporar en el redactat del projecte de Constitució.

7. Després de la fase de participació ciutadana, es completarà la desconexió amb la legalitat de l'Estat espanyol a través de l'aprovació de les lleis de desconexió per part del Parlament de Catalunya un mecanisme unilateral d'exercici democràtic que servirà per activar la convocatòria de l'Assemblea Constituent (AC). Les lleis de desconexió no són susceptibles de control, suspensió o impugnació per part de cap altre poder, jutjat o tribunal.

8. El Parlament de Catalunya, empara el procés constituent que s'ha de portar a terme al nostre país. A tal efecte, insta el Govern de la Generalitat a posar a disposició de la ciutadania, els recursos que calgui per aconseguir realitzar un debat constituent de base social que sigui transversal, plural, democràtic i obert. A tal efecte, el Parlament de Catalunya crearà una comissió de seguiment del Procés Constituent

9. Una vegada convocada, elegida i constituïda, l'Assemblea Constituent disposarà de plens poders. Les seves decisions seran d'obligatori compliment per a tota la resta de poders públics, persones físiques i jurídiques. Cap de les seves decisions serà tampoc susceptible de control, suspensió o impugnació per part d'algun altre poder, jutjat o tribunal. L'AC establirà mecanismes per garantir la participació directa, activa i democràtica de les persones i la societat civil organitzada en el procés de discussió i elaboració de propostes per al Projecte de Constitució.

10. Una vegada l'AC hagi aprovat el Projecte de Constitució es convocarà a referèndum constitucional per a que el poble de Catalunya aprovi o rebutgi de manera pacífica i democràtica el text de la nova Constitució.

11. Des de l'inici, s'ha d'incorporar la perspectiva de gènere d'una manera transversal i amb estratègia dual, per tal de trencar les inèrcies històriques de la nostra societat i que el procés constituent ho sigui també per a totes i tots.

II. CONCLUSIONS

1. Actualment, no hi ha cap marge d'acció per al reconeixement del dret de decidir del poble català dins el marc jurídic constitucional i legal espanyol. L'única manera possible d'exercir aquest dret és per la via de la desconexió i l'activació d'un procés constituent propi.

2. El poble de Catalunya té la legitimitat per a començar un procés constituent propi, democràtic, de base ciutadana, transversal, participatiu i vinculant, amb el reconeixement, el suport i l'aval de les institucions catalanes.

3. Les experiències comparades d'altres països avalen el camí emprès per Catalunya per a anar construint un model singular de procés constituent, ateses les circumstàncies socials, culturals, polítiques i econòmiques que ens són pròpies.

4. Cal vetllar perquè el marc metodològic del procés constituent sigui consensuat, públic, transparent i compartit amb tota la societat i amb les institucions que l'avalen. El procés constituent ha de tenir la capacitat d'encabir totes les sensibilitats ideològiques i socials des del primer moment, també a l'hora de fixar-ne els indicadors, el calendari i totes les altres qüestions que afectin el mètode emprat per a fer avançar el procés.

5. El procés constituent ha de constar de tres fases: una primera fase de procés participatiu, una segona fase de desconexió amb l'Estat espanyol i convocatòria d'eleccions constituents per a formar una assemblea constituent, que haurà de redac-

tar un projecte de constitució, i una tercera fase per a la ratificació popular de la constitució per mitjà de referèndum.

6. El procés participatiu previ ha de tenir com a òrgan principal un Fòrum Social Constituent format per representants de la societat civil organitzada i dels partits polítics. El Fòrum Social Constituent ha de debatre i formular un conjunt de preguntes sobre continguts concrets de la futura constitució, que hauran d'ésser resoltes per la ciutadania mitjançant un procés de participació ciutadana. El resultat d'aquesta participació ciutadana constituirà un mandat vinculant per als integrants de l'assemblea constituent, que els hauran d'incorporar al text del projecte de constitució.

7. Després de la fase de participació ciutadana, es completarà la desconexió amb la legalitat de l'Estat espanyol per mitjà de l'aprovació de les lleis de desconexió per part del Parlament de Catalunya i d'un mecanisme unilateral d'exercici democràtic que servirà per activar la convocatòria de l'Assemblea Constituent. Les lleis de desconexió no són susceptibles de control, suspensió o impugnació per part de cap altre poder, jutjat o tribunal..

8. El Parlament de Catalunya empara el procés constituent que s'ha de dur a terme a Catalunya. A aquest efecte, el Parlament insta el Govern a posar a disposició de la ciutadania els recursos que calguin per a aconseguir un debat constituent de base social, transversal, plural, democràtic i obert. Amb aquest objectiu, el Parlament de Catalunya haurà de crear una comissió de seguiment del procés constituent.

9. L'Assemblea Constituent, una vegada convocada, elegida i constituïda, disposarà de plens poders. Les decisions d'aquesta assemblea seran de compliment obligatori per a la resta de poders públics i per a totes les persones físiques i jurídiques. Cap de les decisions de l'assemblea no serà tampoc susceptible de control, suspensió o impugnació per cap altre poder, jutjat o tribunal. L'Assemblea Constituent haurà d'establir mecanismes per a garantir la participació directa, activa i democràtica de les persones i de la societat civil organitzada en el procés de discussió i elaboració de propostes per al projecte de constitució.

10. Una vegada l'Assemblea Constituent haurà aprovat el projecte de constitució, s'haurà de convocar un referèndum constitucional perquè el poble de Catalunya aprovi o rebutgi d'una manera pacífica i democràtica el text de la nova Constitució.

11. El procés constituent ha d'incorporar des de l'inici la perspectiva de gènere, d'una manera transversal i amb una estratègia dual, amb l'objectiu de trencar les inèrcies històriques de la nostra societat i fer un procés constituent que ho sigui també per a totes les persones.

Palau del Parlament, 19 de juliol de 2016

El secretari de la Comissió, Albano Dante Fachin Pozzi; el president de la Comissió, Lluís Llach i Grande
